HAFTALIK SİYASİ HABER VE AKTÜALİTE DERGİSİ

7 GÜN

1946 ruhu mu - none ruhu mu?
yazan: Kurtul altuğ

hükümet nasıl kurulacak?

marksist açıdan bugünkü durum
yazan: ÇETİN ALTAN

30 EYLÜL 1974 YIL: 3 CİLT: 8 SAYI: 108 350 KURUŞ

(7 Gün 430 Basın A — 20694)

7 GÜN

ADRES :
Sümer sok. 7/8
Yenişehir / ANKARA

TELEFON :
Yazı İşleri : 17 40 59
İdare : 18 80 32

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü
7 GÜN Gazetecilik Matbaacılık ve Reklâmcılık Ltd. Şti. adına :
Kurtul ALTUĞ

Yazı İşlerinden Sorumlu Müdür
Atillâ BARTINLIOĞLU

Müessese Müdürü :
Tacettin TEZER

Dış İlişkiler Müdürü :
Sencer GÜNEŞSOY

İç Haberler
Kurtul ALTUĞ, Atillâ BARTINLIOĞLU, Taylan SORGUN, Hüseyin Avni SERTER

Dış Haberler :
Jale CANDAN, Sencer GÜNEŞSOY

Yazı Kurulu :
Çetin ALTAN — İlhami SOYSAL Prof. Uğur ALACAKAPTAN — Emil Galip SANDALCI — Dr. Turhan TEMUÇİN — S. BABÜROĞLU — A. Nejat ÖLÇEN —

Eğitim
Mehmet EMİRALİOĞLU

Ekonomi :
Mehmet ÇOŞKUN

İstanbul Bürosu :
Taylan SORGUN

Karikatür : **Nezih - Selçuk - Ali**
Kapak düzeni : **ÜLKÜ**
Fotoğraf : **T. ÇOŞKUN**

ABONE ŞARTLARI :	
Yıllık (52 sayı)	180 TL.
6 Aylık (26 sayı)	90 TL.
AVRUPA ÜLKELERİ — UÇAK	
Yıllık (52 sayı)	360 TL.
6 Aylık (26 sayı)	180 TL.
İLÂN ŞARTLARI :	
Renkli kapak	5000 TL.
Siyah - Beyaz kapak ve iç tam sayfa 3000 TL.	
İç Çift Sütun	2000 TL.
İç Yarım Sayfa	1500 TL.
İç Tek Sütun	750 TL.
Geçmiş Sayılar	5 TL.

Dizgi - Tertip
Türk Tarih Kurumu Basımevi
Basıldığı Tarih - 28 EYLÜL / 1974
BASKI
Tercüman Veb Roto Ofset Tesisleri ANKARA

7 GÜN'den okuyuculara

Sevgili 7 Gün okuyucuları,

GEÇEN hafta boyunca tüm siyasi çevrelerde 7 Gün'den söz edildi. Zira bir tek 7 Gün, CHP grupunda konuşulanları, Ecevit'in olaylara koyduğu teşhisi, en sağlıklı biçimde verebilmişti. Bunun yanı sıra Çetin Altan'ın o nefis yazısı da dillerde dolandı durdu. Çetin Altan o usta kalemiyle adeta Türk basınına, basınımızın gözlerini dünyaya kapamış, rüzgâra göre yelken açan takımına ders veriyordu.

Çetin Altan geçen hafta, duruşmasında bulunmak için Ankara'ya geldi ve bu haftaki yazısını da beraberinde getirdi. Çetin Altan'ın yazısı 7 Gün yazı kurulu tarafından okununca kapakta bir değişiklik yapmak zorunluğu doğdu. Altan « Marksist Açıdan Bu günkü Durum » **başlıklı yazısını 7 Gün'e verdiğinde, Ferruh Bozbeyli'nin başında bulunduğu DP, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'e** « hayır » **ya da** « uhh» **demişti. Oysa 7 Gün'ün kapağında Ferruh Bozbeyli'nin fotoğrafı yer alıyordu. Amaç Bozbeyli'nin kişiliğinde olayların perde arkasını sunmaktı. Ama Bozbeyli'nin tutumu, Çetin Altan'ın yazısının ne denli anlamlı olduğunu ortaya koyunca, bize, Bozbeyli'nin yüzüne bir bant çekmek ve Çetin Altan'ın, sanki olayları önceden kesitirmişcesine kaleme aldığı yazıyı kapakta sunmak düştü.**

ÇETİN Altan'ın yazısı bazı gerçekleri dile getiriyorsa, bundan kimse alınmamalı, ya da « vay hınzır komünistler » denilmemelidir. Çetin Altan olayları bilimsel bir açıdan incelemekte ve çağ dışı kalmış bir zihniyeti ortaya cesaretle koymaktadır.

Tabii Bozbeyli'nin bu beklenmeyen davranışı siyasi olayların yörüngesinde büyük değişiklikler yaptı. Anlaşılan Bozbeyli çok konuda arkadaşlarına söz dinletememişti. Yani « 1946 ruhu » **diye ortaya çıkanlar,** « Nane ruhu » **olduklarını ortaya koymuşlardı. Bu nedenle Kurtul Altuğ da, sizlere eğlenceli bir başyazı hazırladı »** « 1946 Ruhu mu Nane ruhu mu» **herhalde son günlerin durumunu ortaya koymaktadır.**

Şimdi beklenen Hükümetin nasıl kurulacağıdır. Haftanın başında salı gününün akşamı çıkmaza giren « Seçim Hükümeti » çalışmaları şu şartların yazıldığı sıralarda nezaketini korumaktadır. Parlâmento aritmetiğine göre, eğer bir « Sağ Koalisyon » **,Demirelin başkanlığında kurulabilirse, Türkiye umudlu bir dönemden, Çağ dışı bir döneme tekrar geri dönecektir. Böyle bir ihtimal, akla rejim ile ilgili başka ihtimalleri de getirmektedir. Ecevit'in liderliğinde gerek iç gerek dış politikada ileri adımlar atmış Türkiye, böyle çağ dışı bir koalisyon içinde nerelere gidecektir. ?**

Fakat çok kimse bunu uzak bir ihtimal olarak dikkate almaktadır. Görünen Türkiye'nin yeni bir bunalımın doğruğuna doğru ilerlemekte olduğudur.

Bu zehirin panzehiri'nin « Erken seçim » **olduğunu herkes kabul etmekte, ama küçük hesaplar nedeniyle erken seçimden kaçılmaktadır. Bu olayların perde arkasını « Demokrasi » başlıklı yazımızda enine boyuna incelemek olanağını bulacaksınız sanırız.**

Saygılarımızla

7 Gün

7 GÜN
30 EYLÜL 1974 YIL: 3 CİLT: 8 SAYI: 108 350 KURUŞ

YURTTA OLUP BİTENLER

Bozbeyli ilk kararlarını açıklıyor
Su ve havan

Koalisyon

Kördüğüm
(Kapaktaki Genel Başkan)

GEÇEN haftanın ikinci yarısında perşembe günü CHP vit'in başkanlığında toplanmak üzere iken, bir DP. Genel idare Kurulu üyesi şunları söyledi :

« — Doğrusu, CHP'liler tarih dikte ettirmek istediler. Biz buna rıza gösteremezdik. Biliyorsunuz biz Genel Başkana yetki verdik ama, bizim parti öteki partilere benzemez, bizden karar çıkarmak zordur ». Ayni Genel idare Kurulu üyesi :

« — Pekiyi bir ortak nokta bulunamaz mı, örneğin 1975 ekimi yerine 1975 Nisanında birleşmek olanağı bulunamaz mı ? » sorusuna şöyle cevap verdi :

« — Sanmam bizimkileri Ekimden önce seçime razı etmek güç iştir. Genel Başkan istese bile, Divandan çıkmaz.. » Genel İdare kurulu üyesi sonra şöyle devam etti :

« — Hasılı iş ortadadır. Ne desek boşuna, hele bir CHP'nin durumunu görelim »

CHP MSP ortaklığı bozulur bozulmaz çantada keklik sanılan CHP DP. kohalisyonu da böylece askıya alınınca siyasilere kara kara düşünmek kaldı. Ortada alternatif yoktu. Ecevit'in Başkanlığında bir hükümet kurulması akla en yakın gelen ihtimaldi. Koşullar onu gerektiriyordu. Ama DP. nin yaramaz çocukları son anda işleri tersine çevirmişlerdi. Başkent'te siyasiler, çeşitli alternatifleri sıralamağa başladılar.

Bu alternafitflerin başında CHP siz, yani Ecevit'siz bir sağ koalisyon gelmektedir. Tabii bu koalisyonun başında kuşkusuz Demirel olacaktır. büyük siyasi payandası Celâl Bayar k büyük siyasi payandası Celâl Bayar kesinlikle karşı çıkmaktadırlar. Zaten Demirel'in başkanlığında bir koalisyona DP.'nin katılması demek, boyunlarına geçen ipi kendilerinin çekmesi demektir. İkinci alternatif, gene CHP siz fakat Demirelindışında bir AP.'linin başkanlığında bir sağ koalisyondur. Bunun da geçerliliğini savunmalar vardır ve bunların adayları, İhsan Sabri Çağlayan gil ve Tekin Arıburundur.

İhsan Sabri Çağlayangil hakkında yunan basınında çıkan sitayişkâr yazılar olmasa, bu ihtimal üzerinde durulabilir, ama geçerliliği pek söylenemez. Kala kala son bir alternatif, CHP'nin bir azınlık hükümeti ile seçimlere kadar Türkiyeyi yönetmesidir. Buna tüm partiler karşı çıkmaktadırlar. Görünen köyde,

7 GÜN'den akisler
kurtul altuğ

1946 Ruhu mu, Nane Ruhu mu?

ŞİMDİKİ demokratikler, bir kin ve intikam furyası içinde, AP'den koptuklarında durumlarını şöyle ilân etmişlerdi: « 1946 ruhu şahlanıyor... »

1946 ruhu, aslında halka yakın, halkla bütünleşen bir ruhtu. Yani eski DP'liler başlarına o büyük dert gelmeden, yollarını şaşırmadan önce, bir halk hareketinin öncüleri olmuşlardı. Millî şeflik devrine direnmek, 1946'da halkın kendilerine gösterdiği ilgiyi sandık oyunları ile yitirmek, onları 1950 büyük halk hareketine götürmüştü. Yani Bayar - Menderes ikilisi, CHP içinden koptuklarında ve halkın ayağına hizmet götürmeyi vaad ettiklerinde gerçekten içtendiler. Nitekim 1950 seçimleriyle Türkiye'de yeni bir devir açıldı ve halk, halk olduğunu, parya olmadığını anlamağa başladı. İşte 1946 ruhu buydu. Yani heyecan, yani halkla bütünleşme, yani bir bakıma Halkçılık.

Bayar ve Menderes ikilisi, o çağın koşulları içinde köylüye işçiye yönelik bir düzen kurma çabasına girişmişlerdir. Bunu unutmamak gerekir...

Sonraki olaylar biliniyor. İktidardan gitmeme arzusu, terörü marifet sayma alışkanlığı, ekonomik koşulları hiçe sayma, alabildiğine başı bozukluk, sokak hareketlerini değerlendirmeme ve nihayet gerisinden 27 Mayıs...

27 Mayıstan sonraki dönemde AP, ortaya bu, 1946 ruhuna « gel » diyerek kuruldu. Halk, ihtilâlin, ne de olsa sıkıcı, halka değil, aydına dönük yönetiminden yakındığından, İsmet Paşa'yı bile dinlemiyerek 1965 seçimleriyle bu « 1946 ruhu » nun son mirasçılarını iktidara getirdi. Ama gene beklenilen olmamış, o 1950'lerin havası görülememiştir. Aksine, halktan kopuk, halkın emeği pahasına yarını kayıran, eşine dostuna, biraderine yarar sağlayan bir yönetim dikkati çekmiştir. O yönetim içinde görev alanlar, o yönetimin Meclis basmalara, gençleri coplamalara kadar varan marifetlerinin « marifetçibaşı » ları Demirel'le araları bozulunca, bir kez daha 1946 ruhuna sarılıp ortalığa düşmüşlerdir. İşte bunlar şimdi çağ dışı kalmış, gerçeklere taban tabana zıt bir « sağ görüşün » temsilcileri Demokratiklerdir.

Eski DP'liler içinde de, yeni DP'liler içinde de çok saygıdeğer dostlarım vardır. Ama hiçbir zaman iki takım arasındaki açık ve kesin farkı görmezden gelmek olanak içi olamamıştır. Birincilerde, devlet adamlığı, sözüne güvenirlik, ciddiyet niteliği daima ağır basmıştır. Celâl Bayar idam sehpasının eşiğinden geçerken bile bu devlet adamlığı niteliğinden, cesaretinden, öngörüsünden birşeyler yitirmemişti.

1946 ruhunun bu yeni mirasçıları, politik hayatı tertemiz Meclis Başkanlığı döneminde iyi puanları üstüste yığmış bir genç adamı başlarına geçirirken, herhalde onu göstermelik bir Genel Başkan düşünmemişlerdi. Nitekim, Sayın Bozbeyli, o Meclis Başkanlığından istifa edip de evine çekildiği sıralarda, Hürriyet adına benimle yaptığı bir konuşmada « hiçbir partiye girmiyeceğim » dediğinde ve bu da yayınlandığında, ilk telefon eden Faruk Sükan, beni bayağı haşlamış, tekerleklerine çomak soktuğumu, tam işi pişirirken Bozbeyli'yi bir emrivaki ile karşıkarşıya bıraktığımı söylemişti.

« Hiçbir partiye girmiyeceğim » diye beyanat veren Sayın Bozbeyli ısrarlara dayanamadı ve DP'nin başına geçerek, 1946 ruhunun yeni sahibi olduğunu ilân etti. Eski demokratlar da özellikle Demirel'e inat kendisine sahip çıktılar...

14 Ekim seçimlerinin sonucunda, Bozbeyli hiç de iyi puan almadı. Bir çağdışı, bir akıl almaz, geçerliliği su götürür « Sağ Koalisyon » için Demirel'le bile gerdeğe girmeğe rıza gösterdi. Tabii tecrübeli ve Bozbeyli'ye oranla daha içten pazarlıklı Demirel, buna yanaşmadı ve talihsiz Bozbeyli'yi çok konuşan, ama boş konuşan bir adam durumuna itiverdi.

İnsanların, hele politikada politikacıların hatalarından dönmeleri kadar olağan birşey yoktur. Çünkü hafıza-i beşer nisyan ile malûldür ve geçmiştekiler politik yaşam içinde unutulur gider. Bozbeyli'ye bu şans, bu geçmişte kalan hataları, yanlışları silme olanağı Kıbrıs olayları sırasında bir altın tepsi içinde sunulmuştur. Bozbeyli dış politikada Ecevit'e en büyük destek olmuş bir lider olarak, ulus nazarında iyi notlar almıştır.

Kim ne derse desin, dış politikadaki davranışlar, politikacılar için miheng taşıdır. İçinde biraz sorumluluk duygusu olan, biraz ülke sevgisi bulunan insan böyle ortamda kendisini belli eder ve halkın hoşgörü avlusuna buyur edilir. Bozbeyli için de böyle olmuştur. O 1946 ruhunun şimdilik tek mirasçısı dış politikadaki iyiniyetini iç politikada göstermiş ve Ecevit'e el uzatmıştır. Üstelik bir erken seçim tezi, kendi Genel Sekreteri tarafından Adana'da ortaya atıldıktan sonra... Politika dürüst işlerse, buhranlar, krizler büyük ölçüde atlatılabilir. Ama politika bir de yürek işidir, partisine hakim olma, işidir. Bozbeyli, işte bu noktada fena puan almağa başlamıştır. Bunda Bozbeyliye fazla suç yüklemek haksızlık olacaktır. Partisinin iç yapısı belki de Bozbeyliyi böyle anlamsız bir tutum içine itmiştir. Zaman içinde Bozbeyli'nin tutumu, kendisinin lider olup olmadığını ortaya koyacaktır. Ama bir husus, artık kesin biçimde ortaya çıkmıştır. 1946 Ruhu uçmuş ve nane ruhu olmuştur...

Ecevitsiz bir hükümet kurma olanağı bulunmamaktadır. Hükümetin biran önce kurulmasını önermiştir. Tabii bu hükümetin, Cumhurbaşkanı'nın kafasında olan ortakları, CHP ve DP.'dir.

DP cephesinde olup bitenler

FAKAT DP cephesinde geçen haftanın başında olup bitenler hiç de umut verici geçmedi.

Haftanın ortasındaki Salı günü DP'nin en yetkili organı Parti Divanı toplandığında doğrusu Genel Başkan Bozbeyli, böyle hırçın bir gösteriye tanık olacağını beklemiyordu. Ne de olsa Bozbeyli dengeli bir liderdir ve Meclis Başkanlığından arta kalan bir alışkanlıkla hep dikkatli ve sabırlı olmağa kararlıdır. Ama, hiç de, evdeki pazar çarşıya uymadı. DP Parti Divanı eski demokratlar ve bilhassa son günlerde kendini içkiye fazlaca vurmuş Mutlu Menderes hakim oldu. Bağrı yanık bir evlâdın da sözleri dikkatle dinlenildi. Ama bu arada karşı çıkışlar da elbette oldu. Mutlu Menderes bir ara Ankara Senatörü Turgut Cebe tarafından bir hayli tartaklandı.

Bir CHP - DP ortaklığının sakıncalarını ileri sürenler aslında bir makul ve inandırıcı gerekçe de bulmuşlardı. Eğer CHP ile ortaklık kurulamazsa ve eğer Cumhurbaşkanı tarafından Demirel'e bir kez daha başbakanlık görevi verilirse, eğer Demirel de kabineyi kurmağa başarı kazanamazsa, daha fazla prestij yitirirdi. Nedense, bu önem CHP içinde bir ara Ecevit'in « Beyin » takımı tarafından ortaya atıldı. « Beyin » takımı ve özellikle genç Bakanların bazıları, Ecevit'in Başbakanlığı biran önce bırakmasını, Demirel'e bir şans daha verilip prestij zaafına uğramasını öneriyorlardı. Ama basiretli Genel Sekreter ve Ecevit'in bakan olmayan akıllı müşavirleri buna karşı çıktılar da, Ecevit, Türkiye'yi bu kritik anda hiç değilse bir süre daha bırakmadı. Bunu Genel Sekreter Orhan Eyüboğlu şöyle açıkladı :

Orhan Eyüboğlu
Bir dikkatli politikacı

« — Bülent Ecevit artık eski Bülent Ecevit değildir. O artık sadece CHP'nin değil, Türk ulusunun da sorumluluğunu üzerinde taşımaktadır »

Ama DP. içinde sorunu böyle anlayışla ortaya koyacak zemin yoktu.

Mutlu Menderes, Hasan Korkmazcan ve Rasim Cinisli'nin stratejisi kısa sürede DP içinde tuttu. Demirel'i yıpratmanın yolu, kendisine bir kere daha başbakanlık görevinin verilip, yenik düşmesini sağlamaktı. DP'nin AP Büyük Kongresinde, Demirel'in bu zaafından dodolayı kazanacağı güç. hesap ediliyordu.

DP içinde bir başka grup, CHP ile ortaklığa taraftardı. Cevat Önder, Bilgiç ve Sükan - Sükan yurt dışındadır - biran önce bu ortaklığın ve erken seçimin DP'ye kâr getireceğini söylemekteydiler. Hele Sükan bu konuda en fazla ileri gidenlerdendi ve kendine özgü davranışlarıyla, CHP ileri gelenleriyle sık sık ilişki kurmaktaydı. Ama ne yazık ki Sükan bu önemli devrede yurt dışındaydı.

Bu saatlerde koalisyona rıza gösteren politikacıların tahmini, CHP Genel Başkanının erken seçim konusunda 1975 baharına kadar bir süreye « evet » diyeceğiydi.

Kamuoyu önünde konuşmayan ama müzakereler sırasında en fazla çıkışı yapan grubun başını eski Gümrük ve Tekel Bakanlarından İbrahim Tekin ve Ekrem Dikmen çekiyordu. Onlar daha gerçekçiydi.

Nitekim, CHP teklifi DP Başkanlık Divanında müzakere edilirken Mayıs ayında bir erken seçim koşuluyla koalisyona taraftar olanlara Tekin şöyle söyledi :

« — Bu adamlara seçim meydanlarında aşırı solcu diyen sizlersiniz.. Ben şahsen böyle birşey söylemedim. Şimdi de gelin ortaklık yapalım diyorsunuz. Anlıyamıyorum. »

Tekin daha sonra ekledi :

« — Sonra ne müzakeresi yapacaksınız? Aralık ayında seçim istiyorlarsa, kabul edelim. Ne olacak yani? »

Taraflar arasında tartışmalar bu minval üzerine devam etti. Sonunda Aralık ayında seçime gidilme koşuluyla, bir ortaklığa « hayır » denmeğe karar verildi. Ama CHP'nin yeni bir koşulu olursa düşünülecekti. Ancak uzun süreli bir hükümet etme olanağıyla, DP koalisyonun küçük kanadı olabilecekti.

Bozbeyli kendisine verilen yetkiyle, Başbakan Ecevit'i görmeğe gitti. Söyliyecekleri basitti. Bu koşulla DP ortaklığa katılmıyordu. Ecevit ve Bozbeyli arasında haftanın başında Salı günü yapılan konuşma bundan ötürü kısa sürdü ve halkoyu herşeyin bittiğini sandı.

Şaşkınlık

BOZBEYLİ'nin yaptığı açıklamadan sonra DP'liler rahatlar göründüler ve CHP'nin yeni teklifi getirmesini beklemek üzere sustular. Ancak Başbakan Ecevit'in yaptığı konuşma DP'de önce şaşkın-

Hasan Korkmazcan
Korkmayın canım

lık, sonra bir nevi panik yarattı. Başbakan, sadece Aralıkta seçim koşulundan ötürü değil, DP ile ortaklık yapma olanağının başka nedenlerle de ortadan kalktığını söylüyordu.

DP milletvekilleri Ecevit'in demecinden sonra, evlerinden çıktılar ve ortaya döküldüler. Gruplar halinde durumu tartışmaya giriştiler. Haftanın ortasında Çarşamba gecesi pek çok DP milletvekilini TV ekranlarının başına haberleri merakla izlerken görenler şaşırmadılar. Gelişmeleri onlar da fazla bilmiyorlardı ve Ecevit ile Cumhurbaşkanı arasında yapılan konuşmanın sonucu, sade vatandaştan çok onları ilgilendiriyordu.

Cumhurbaşkanı ile Ecevit görüşmesinin sonucu, İstanbulda bulunan DP genel başkanı Bozbeyliye, Bilgiç kanalıyla bildirildi. CHP lideri yeni bir görüşmeye yanaşıyordu. Bu hayra alametti.

Bozbeyli'nin ekim 1975'de bir seçim yapılmasının yararlı olacağına dair verdiği demeç pazarlığın iki tarafın tekliflerinin ortasında kesileceği, yani baharda bir seçim kaydıyla DP'nin koalisyona katılabileceğini ortaya çıkardı.

DP'de genel kanı bu merkezdeydi. Ancak ileri dörtlü - Menderes, Korkmazcan, Önsal ve Cinisli - vaz geçmiyordu.

Durumun ne olacağı sorulduğunda DP ileri gelenleri ağız birliği etmişçesine şöyle dediler :

« — Bu kişilerin fikrinin önemi yoktur. Çoğunluk ne derse onlar da uyarlar. »

DP Genel Başkan Yardımcılarından birisi ise, bir gazeteciye açıkça şöyle dedi :

« — Ecevit o kadar sert davranmasaydı, durum çok daha kolaylaşırdı. Ama ümitsiz, hiç ümitsiz değilim... »

Eski demokratların tutumu

DP'ye yakınlıkları bilinen eski demokratların tutumu da ilginç oldu. Çiftehavuzlar'daki evin sakini, el altından Ankara'ya ulaştırdığı haberlerde, DP'nin Ecevit'le bir koalisyona girmesini öngörüyordu. Ama eski DP'liler de kendi aralarında bölünmüşlerdi. Melâhat Gedik, Samet Ağaoğlu ve Atıf Benderlioğlu Ankara'ya koştular ve bir sağ koalisyon için çalışmağa başladılar. Yani Bayar kanadı ile Ağaoğlu kanadı bu kez ayrı düşüyorlardı. Tecrübeli Celâl Bayar geleceği gördüğünden, CHP'nin muhalefette kalmasının ne denli tehlikeli gelişmelere yol açabileceğini bildiğinden, biran önce CHP ile bir ortaklık kurulmasını yararlı gördüğünü ifade ediyordu. Bayar, haftanın başından sonuna kadar evinden çıkmamayı ve kulisi yönetmemeği tercih etti. Bayar'ın bu arada Bülent Ecevit konusunda son derece iyimser olduğunu hattâ :

Bayar - Bozbeyli
Gençlik ve tecrübe

Cevat Önder
İhtiyatlı kişi

« — Bu çocuk tam halk lideri, bana eski günleri hatırlatıyor. » dediği halk arasında yayıldı. Bayar, DP tecrübesiyle, yeni CHP tecrübesinin benzer yanlarını görüyordu. Hattâ CHP'nin ve Ecevit'in davranışlarını 1950 öncesinin anıları ile birleştiriyordu. CHP'nin iktidar olmasının DP'ye yarar getireceğini, ama mutlaka AP'ye zarar getireceğini biliyordu. Bu nedenle Bozbeyli'ye hep itidal ve CHP ile ortaklık tavsiyesinde bulundu.

Ama bir önemli pürüz, işleri karıştırıyordu. Seçilmiş milletvekillerinin maaşları sorunu. CHP'liler için söz konusu olmayan bir kuşku ötekileri kaplamıştı. Bir erken seçim, de, « **gidip de gelmemek** » olabilirdi. Hele aradan bir yıl geçtikten sonra eski listelerle erken seçime gidilmesi söz konusu olamıyacağına göre, erken seçim için parmak kaldıracak milletvekili bulmak özellikle DP için zor oluyordu. Ama Aralıkta kadere rıza gösterilebilirdi.

Aralıkta bir seçimin CHP için ne derece yararlı olacağı ise kuşku götürürdü.

CHP kanadında

CHP kanadında değişik görüşler dikkati çekti. Bir kez Başbakan devlet adamlığı sorumluluğunun altında devlete sahip çıkma görevini ihmal edemiyordu. Sonra Çankaya'nın havası da, biran önce hükümetin kurulması yolundaydı. Cumhurbaşkanı CHP'nin mutlaka hükümetin içinde, Ecevitin de hükümetin

Marksist açıdan

BU sütunlarda, eski İstanbul hanımlarının kısa sürecek misafirliklerine verdikleri adla « Günü birliğine » olan konularda pek bir yazı beklemeyin benden. Bir kez, bir hafta öncesinden yazıyorum bu yazıları. İkincisi, hiç değilse haftalık dergilerde, günün olaylarını aşan daha geniş boyutlu incelemelerle anlatımlara doğru bir eğilim göstermezsek, günün olaylarını kavramakta da ola ki zorluk çekeriz.

Örneğin koalisyon kurulur mu, kurulmaz mı? erken seçim gerçekleşir mi, gerçekleşmez mi Gerçekleşirse ne olur, gerçekleşmezse ne olur?

Bu soruların cevabını, günlük olayların ötesinde, daha geniş açılı bir perspektivden birlikte bulmıya çalışalım.

Bunun için de - Kusura bakmayın - Osmanlı İmparatorluğu ile Cumhuriyet dönemi arasında, can sıkmadan, küçük bir gezinti yapmak zorunluğu vardır.

İkisinin de özellikle altı çizilmesi gereken ortak yönü, çağ dışı kalmış olmalarıdır. İmparatorluk 17. yüz yılın sonlarında, Cumhuriyet de kurulduktan kısa bir süre sonra çağ dışı kalmıya başlamışlardır.

Demek ki İmparatorluğun kalıntıları üstüne kurulan Cumhuriyet, bu kalıntıları çağdaşlığa eriştirememiştir. Ve kendisi de çağdışı kalmıştır.

Bunun nedenleri ortaya çıkarılmak istendikçe, bu nedenlerden hoşlanmıyan güçler, gerçekleri bilim dışı duygu sözleri ve safsatayla boyuna küllenmiye çalışmaktadır. Halk kütlelerini oyalamıya yönelmektedirler.

Oysa Türkiye'nin çağdaşlık doğrultusunda daha hızlı atılımlara girişebilmesi için, halk kütlelerinin içinde bulunduğumuz durum ve koşulları kendi ortak bilincinde billurlaştırması gerekmektedir.

●

ÖNCE hemen şunu belirtelim. İmparatorluğun yıkılışının nedeni de ekonomikti, Cumhuriyetin çağ dışı kalmasının nedeni de ekonomiktir.

Öyle ki İmparatorluk'ta ilk bütçeyi yapmıya kalkan Tarhuncu Ahmet Paşa'nın idamı bir rastlantı değildir. İmparatorluk Ahmet Paşa'nın kafasını keserken, kendini de, çağdışılık rotasının üstüne oturtuyordu. Ve İmparatorluğun iç dinamiği, kendini yeniliyebilecek bir tempoda çalışmıyordu.

Buna rağmen Osmanlıların çağdışı kalmış olmaktan eziklik duymaya başlamaları Üçüncü Selim, İkinci Mahmut ve Tanzimat dönemlerine rastlar. Bu ezikliğin iktisadî bilincine varamadıkları için de, gözü kapalı olarak, paldır küldür Batı emperyalizminin kucağına yuvarlanmışlar ve yok olmuşlardır.

Gerçekte koskoca bir İmparatorluk, Ceneviz'den arta kalan Galata Lövantenlerinin yaşamlarındaki çağdaşlığın kompleksine tutulmuş, Batı burjuvazisinin endüstri aşamasını görmeden, aynı bur juvazinin tüketim biçimini taklit etmiye kalkmıştır. Ve gayet doğal olarak da batmıştır.

Bir fantazist bakışla, ilk bütçeyi yapmak istediği için başını veren Tarhuncu'nun öcünü tarih böyle almıştır.

●

İMPARATORLUĞUN, kişisel olarak benimsiyemediği halde, değerlendirilmesi gerektiğine inandığım yönü, uslubuydu. Bir uslubu vardı İmparatorluğun. Çağdışı ezikliğiyle bu uslubu değiştirmiye özendiği halde, yine de bu uslubu tüm yıkamamıştır.

« İstanbul efendisi » tipi bu uslubun parçasıydı, sanatçılara karşı saygılı ve hoşgörülü durma geleneği de öyle.

Unutmayın ki ne Abdülhamit'in, ne İttihatçıların üstüne gitmediği Tevfik Fikret, Fikret'in kim olduğunu bilmiyen bir Cumhuriyet savcısı tarafından İzmir'de kovuşturmaya uğradı. Ve Fikret 1957'de İzmir'de bir mizah dergisinde tekrar yayınlanan « Han-ı yağma » şiirinden ötürü savcılığa çağrıldı. Fikret'in 1915'de ölmüş bir büyük Türk ozanı olduğunu Cumhuriyet demokrasisinin savcısı, ancak o zaman öğrendi.

Osmanlı, yıkılıp giderken dahi kendince bir uslup bırakmıştı arkasında. Cumhuriyet ise yeni bir toplum düzeni kurmıya çalışırken, bir türlü bir uslup getiremiyordu.

Örneğin, Osmanlı'nın aklına bile gelmiyordu Hun, yahut Moğol İmparatorluğuyla övünmek.

Cumhuriyet ise övünmeyi eski edebiyatta « Gulüv » denilen akıl almaz abartmalara kadar çıkardı.

Ne Boğaz'ın, ne Haliç'in üstüne kendi teknik yeteneklerimizle iki köprü kuramadığımız için, tarihte - doğru yanlış - on altı devlet kurmuş olmakla övünüyorduk.

Ve anlıyamıyorduk ki çağdaşlık ancak gerçekçi ve mantıklı olmakla başlar.

●

CUMHURİYET'in kuruluşundan kısa bir süre sonra, 1938'lerde çağdışılığa doğru hızlı bir kayışa geçişinin simgesi, Nazım Hikmet'in hapse konuşudur.

Osmanlı ilk bütçeyi yapmıya kalkan Ahmet paşayı kesiyordu, Cumhuriyet de, çağının üç beş en büyük sanatçısından biri olan ozanını yok ediyordu.

Meclis'te « Nazım'ın en büyük Türk ozanı » olduğunu bağırdığım zaman gece yarısı üstüme çıkıp tepinen yüz elli kişi, tekmelerini benim göğsümle omuzlarıma değil, çağdaşlığa vuruyorlardı.

Bugün aynı tekmeler çağdaş olma savaşı vermek isteyen devlet adamlarının da üstüne kalkmış bulunuyor.

bugünkü durum

Ya bu tekmeler inecek, çağdaşlık aranışı bir kez daha çağ dışılığa ezilecektir, ya bu tekmeler havada kalacak, çağdaşlık silkinip kendi uslubunu getirmiye başlıyacaktır.

Yoksa iki köprüyü kuramamanın sıkıntısıyla, vakti zamanında on altı devlet kurduğumuzun hikâyesini, yirminci yüz yılın sonunda dinliyecek kulağı biz yeryüzünde bulamayız.

●

AMA sonunda Türkiye çağdaşlığa geçecektir.

Nasıl geçecektir ?

Endüstri aşamasını yaparak.

Endüstri aşamasını nasıl yapacaktır ?

Sorun da zaten budur.

Koalisyon kurulur mu, kurulmaz mı; erken seçim olur mu, olmaz mı, sorunun temelinde endüstrileşme sürecine girmenin sancıları yatmaktadır.

Feodalite kalıntısı değer yargılarıyla kaskatı, soğuk savaş şartlanmasının ucuz küfürleriyle kireçleşip donmuş ve Türkiye'nin geldiği dönemece göre de işlevini yitirmiş; « kara kalabalık » partilerinin hala ağır basmıya çalıştığı bir parlementer düzenle, Endüstri aşaması yapılabilir mi?

Vaktiyle ne benim, ne de dünyada kimsenin aklı bunu kesmiyordu.

Hele endüstriye geçmiş sermaye düzenleri, bir de geri ülkelerin endüstrileşmesine karşı çıkıyorsa...

Bir tek yol vardı. Önce toplumu sosyalist bir aşamaya yöneltmek, endüstri aşamasını « Sihirli çizmeler giymiş » bir emekçi sınıfıyla başarmak...

Bu alanda gerekli platformu sağlamak ve gerekli birikimi hızlandırmak için epey çalıştık.

Ancak o sırada dünyada da büyük değişimler oluyordu.

Batı endüstrileri süper endüstriye geçiyor, Türkiye tipi ülkelerin endüstriye geçmesinin zorunluluğunu kendi bünyelerinde duymıya başlıyor, « Soğuk savaş » bitiyor, bloklar arası « detant » yahut « Barış içinde ortak yaşam » hızla gerçekleşiyordu.

Bu yeni koşullar altında Türkiye'nin endüstri dönemine geçmesinin artık tek yolu acaba hala daha önce sosyalist aşamayı sağlaması mıydı?

Yoksa liberal bir gelişim içinde bunu başarma yolları da açılmış mıydı ?

Feodalite artığı değer yargılarına saplı, kolaycı ve ucuzcu çağdışı « Kara kalabalık » partilerinin biçim vermiye devam ettiği bir parlementer düzenle endüstri aşaması nasıl yapılacaktı ?

Şu anda bu sorunun cevabı yaşanmaktadır Türkiye'de..

Bir kez nasıl olursa olsun Türkiye endüstri aşamasını yapacaktır.

Ya parlamentonun yapısı değişecek ve ilginç bir örnek olarak Türkiye, feodal kalıntılardan endüstriye, liberal ve parlementer bir düzende geçecektir.

Yahut bu amaca ulaşmak için metod değiştirmek zorunda kalacaktır.

Bunu « Kara kalabalığa dayalı » çağdışı partiler anlıyamamaktadır.

Ve onun için de gereksiz frenler yapmıya kalkmaktadır.

●

TÜRKİYE mutlaka endüstri dönemine geçecektir. Bunu süper endüstriye geçmekte olan toplumlar da istemektedir.

Demek ki « Çok uluslu Şirketler » döneminin dünya konjonktürü, Türkiye için endüstriye geçmekte bir engel değildir artık.

O halde.....

O halde engel içerden gelmektedir.

Bu engeli karma çabaları öncelikle endüstricilere ve bir an önce çağdaş bir usluba kavuşmak isteyen toplumun ilerici kesitlerine düşer.

Yok, bu engel, endüstri aşamasının liberal ve parlementer düzende olamıyacağını kanıtlasın; sınıfsal bir iktidar değişimi endüstri aşamasından öne alınsın, diyenler de varsa..

Bu sol kanatla ilgili bir strateji ve taktik sorunudur ki, burada karar verme ve ona göre bir politika uygulama yetkisi doğrudan doğruya Marksist parti yöneticilerine aittir.

Biz sadece bir anlatım yapıyor ve alternatifleri ortaya koymıya çalışıyoruz.

Şayet liberal ve parlementer düzende endüstri aşaması örneği, feodal kalıntılar tarafından engellenmek istenirken, işçi sınıfının çıkarları da feodal kalıntılarla işbirliği yapılmasında görülüyorsa, izlenecek Marksist politika çağdışı partilerle aynı yönde olmalıdır.

Yok, daha modern bir anlayışla, endüstri aşamasının, Marksist politika için de daha geçerli bir ortam yaratacağı tezi benimseniyorsa, o zaman da bütün ilerici güçlerin « Derhal seçim » isteğini benimsemeleri gerekir.

Ancak her iki şıkta da feodal kalıntıların ve « Kara kalabalığa » dayalı partilerin sonu yoktur. Onların dönemi bitmiştir artık.

Ya çözülmez bir fren yaparak, tek çıkar yolu Marksist aşamaya bırakacaklar; ya çözülecekler ve yine çağdaş bir uslup içinde işçi sınıflarının da siyasal güçlerine yer bırakacaklardır.

Ama Türkiye endüstri aşamasını mutlaka yapacak ve çağdaş bir usluba kavuşacaktır.

Ve herkes kabul edecektir ki Nazım, Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük ozanlardan biridir.

Ve herkes kurduğumuz çağdaş fabrikalarla övünecektir, tarihteki Hun, yahut Moğol devletiyle değil...

başında bulunmasında yarar görüyordu. Ülkedeki sağlam kuvvetlerin de görüşü buydu. Kıbrıs olaylarının en civcivli anında ve Turan Güneş'in Birleşmiş Milletler'de ter döktüğü sıralarda politikacı kaprisi ile uğraşmanın anlamı yoktu. Ama CHP'liler haftanın ikinci yarısında Perşembe günü saat 17'de Parti Meclisinde hayli tartışmalı bir biçimde olayın üzerine yürüdüler.

CHP Parti Meclisi Genel Başkan Ecevit'in başkanlığında son durumu görüşmek üzere saat 17'de toplandı. Toplantı aralıksız 8 saat sürdü. Saat sabaha karşı 1'i 10 geçe Parti Meclisi dağıldığında gazetecilerin öğrendikleri, CHP'nin ilk kararında bir değişiklik olduğuydu. CHP seçim tarihi konusunda daha esnek bir hale gelmişti. Aralıktan çekiliniyor, Nisana doğru yürünüyordu.

Genel Başkan Ecevit, toplantı boyunca üç kez konuştu. İlk konuşması bir sunuş konuşmasıyd.. Başbakan içinde bulunulan buhranlı dönemi ve alternatifleri açık seçik anlattı. Sonra bir nutuk yarışıdır başladı. Metin Tüzün'ün bir sorusuna karşılık, ekonomik durum üzerinde söz alan Maliye Bakanı Baykal, CHP Meclisinin eski toplantı günlerini andıran iki buçuk saatlik bir konuşma yaptı. Baykal bir zamanların Emin Paksüt'ünü andırıyordu. Nitekim bunu Genel Sekreter Orhan Eyüboğlu lâtife yollu gazetecilere hatırlattı. Baykal, uzun konuşması sırasında bir çeşit ekonomik analiz yaptı. Aslında şu sıralarda hükümetin ekonomik politikasının başlıca sorumlusu genç Maliye Bakanı çok çevreden sorulara muhatap olmaktadır. Herhalde o nedenle Baykal uzun konuştu. Ama çok parti Meclisi üyesini de hayli sıktı. Hattâ bir ara salonu terk edenler bile oldu. Genel Sekreter Eyüboğlu, gazetecilere aşağı katta şöyle dedi :

« — Bizim Baykal bana Emin Paksüt'ü hatırlattı. O da bir başladı mı susmak bilmezdi. Paksüt konuşmaya başlayınca, biz elimizi oturduğumuz koltuklara vurur ve ikaz ederdik. Bunu nasıl ikaz edeceğiz. » şaşırdık... Tabii bu bir lâtife idi. Baykal da bu vesile ile hedef olduğu salvoya cevap vermek istiyordu. CYP nin genç Maliye Bakanı, bürokrasinin kontrolü altına girdiğinden beri fazla inatçı olmuştur.

Baykal, parti Meclisindeki iki buçuk saatlik konuşmasında, bu heyecanını o denli sürdürdü ki, zaman zaman Genel Sekreter Yardımcısı İbrahim Cüceoğlu önüne yazılı ufak kâğıtlar sürerek, konuşmaları kaydeden bantın bittiğini, konuşmasının havaya gideceğini belirtmek zorunluluğunu duydu.

Aslında Parti Meclisinin toplanma nedeni ekonomik durum değildi. Bu nedenle, bizzat Genel Başkanın

Celâl Bayar
Yılların getirdiği

da sabrının taştığı oldu. Hattâ bir ara önündeki kâğıtlarla oyalandı durdu. Oysa ortada bir gerçek kriz vardı ve bu krizi çözecek parti de CHP idi. 8 saatlik toplantı süresince, tüm alternatifler tartışıldı. Bu olanaklar içinde ilk nazarda DP ile bir kez daha konuşmak vardı. CHP'li yöneticiler önce bir noktada fikir birliği içinde oldular : **« Erken seçimi yapacak her koalisyon içinde bulunmak. »**

Koalisyonların gerçekleşme olanağı olmazsa, o takdirde tek yol kalıyordu. CHP'nin bir azınlık hükümeti kurması. Gümrük ve Tekel Bakanı Türkmenoğlu, Bayındırlık Bakanı Erol Çevikçe bu yolu önerdiler. Maliye Bakanı Baykal buna kesin biçimde karşı çıktı. Bülent Ecevit'in fikri ise, en gerçekçi olandı: Azınlık hükümeti bugünün sorunu değildi.

Ortaya çıkan bir başka gerçek de Çankaya'nın mutlaka Ecevit'in başkanlığında bir hükümette ısrarlı olduğuydu. CHP Parti Meclisinde bu açık seçik belli oldu. Ama hiç kimsenin de CHP'den boyuna fedakârlık istemesine hakkı yoktu. Bazı üyeler erken seçim önerisi üzerinde anlaşma olmazsa **« ne haliniz varsa görünüz »** denilmesinin uygun olacağını savundular.

Haftanın sonunda Cuma günü sabahı, CHP'nin tutumu belli olmuştu. CHP ülkenin içinde bulunduğu zor koşullar altında herkese kapısını açık tutmağa kararlıydı. Tabii bir şartla : Erken seçim şartıyla. Başbakan Ecevit'in şu satırların yazıldığı sıralarda Bozbeyli ve Cumhurbaşkanı ile konuşması beklenmektedir. Herhalde kördüğüm bu konuşmaların sonunda çözülecektir. Aslına bakılırsa, durum hiç de umut verici görünmemektedir. Ama DP değişik bir partidir ve ne yapacağı, nasıl bir karar alacağı belli olmaz. Baharda seçimin, CHP'nin vereceği son taviz olduğunu haftanın sonunda çok kimse hatırdan çıkarmamaktadır.

Ecevit ne düşünüyor ?

HAFTANIN sonunda beklenen Ecevit'in görüşlerinin ne olduğu idi. Başbakan Bülent Ecevit, Cuma günü saat 11'de Çankaya'ya çıktı ve Cumhurbaşkanı Korutürk'le görüştü. Başbakan Çankaya'dan ayrıldıktan sonra Yabancı Konuklar Köşkünü geçti ve bir süre çalıştı. Saat 13.30'da bir basın toplantısı yaptı.

Ecevit'in belki gecenin verdiği yorgunluktan, ilk kez sinirli olduğu dikkati çekiyordu. Başbakan hazır bir metin okumadı ama o alışılmış mantık silsilesi içinde geçmiş olayların bir analizini irticalen yaptı. Başbakan MSP ile ortaklığın devam etmesinin ülke yararına olmadığını gördüğünü bir kez daha anlatıyordu. Başbakan daha çok ekonomik

Cumhurbaşkanı Korutürk
İtidal

sorunlar üzerinde durdu. Kuşkusuz şu günlerin en önemli sorunu ekonomik sıkıntılar ve pahalılıktır. Pahalılığın ötesinde politikacıların, ya da bizzat Başbakanın bile gözünden kaçan, **« yoklar zincirine »** yeni halkalar eklendiğidir. Gerçi bu, tüm dünyanın derdidir ama, muhalefet bunu iyi istismar etmektedir. Başbakan bu konuda şöyle dedi :

« — Dünyayı etkileyen enflâsyonun hızı Türkiye'de en düşük seviyede görülmüştür ve şu sıralarda da durdurulmuştur. » Başbakan bu konjonktürel dalgalanmaların dünyanın başına musallat olan bir dert olduğunu söyledi ve sıkıntıları saklamak yerine üzerine üzerine yürüdü.

Tabii asıl beklenen koalisyonla ilgili açıklamalardı. Başbakan o konudaki görüşünü de açıkladı. Baş şartı seçim olan bir koalisyon için bir denemeye daha girişecekti. Hemen AP Lideri Demirel'le, CGP Lideri Feyzioğlu yerine - Feyzioğlu Avrupa Konseyindedir - Ferit Melen'le görüşecekti. Bozbeyli ise İstanbul'dan telefonla arayacaktı.

Başbakanın sözlerinden işi Pazartesi gününe kadar tamamlamak istediği anlaşıldı. Ama gözlerden kaçmayan Başbakanın sabrının son kertesine geldiği idi.

Siz bu satırları okurken koalisyonun kaderi belli olacaktır. Belki de en son deneme olarak gene Ecevit tarafından bir azınlık hükümeti denemesine girişilebilecektir.

Seçimin ufukta göründüğü aşikârdır ama, Ecevit'in dışında çok siyasî parti lideri maalesef Ecevit kadar içten değillerdir.

Bu da rejimin belki de en büyük talihsizliğidir.

Nasıl Bir Bakanlar Kurulu?

YENİ hükümeti ister Sayın Ecevit kursun, ister bir başkası, kamuoyunun beklediği bazı görüntüleri yeni kabinenin mutlaka vermesi gerekmektedir.

7 ayı aşkın süre içinde, özellikle CHP kanadının Bakanları konusunda çok yazılmıştır, çok söylenmiştir. Kimi iyi not almıştır, kimi bürokrasinin kontrolü altına girdiğinden bizzat kendi partisi içinde « tu kaka » ilân edilmiştir. Kimi de başlangıçtaki hatalarını örtmek bir yana, bir de halkçı girişimlere örnekler vererek itibar tazelemiştir. Yani, hükümetin istifa ettiği an, eskilerin yerine gelecek yeniler üzerinde notlar düşülmeğe başlanmıştır bile...

Bunların içinde yaşamı boyunca Ecevit'e omuz vermiş, üstelik işinde de elinden geldiğince başarılı olmuş olanlar bulunmaktadır. Gene bunların içinde Bakanlık koltuğu için « fuzuli şâgil » durumunu değiştirmemiş olanlar da bulunmaktadır.

Ecevit'in ilk kabinesi bir bakıma bir dengeler kabinesiydi. Gerek parti içi, gerekse parti dışı dengeler kabinenin portresini etkiledi.

Ama şimdi, eğer Sayın Ecevit, yeni bir Bakanlar Kurulu teşkil etmek olanağına kavuşursa, hiç kuşkusuz elinde değer yargılarını işaretlemeğe yarayan bir tükenmez kalem bulunmaktadır. Türkiye'nin özellikle ekonomik yönden dar boğazlarda olduğu şu günlerde, « dediğim dedik, en iyisini ben bilirim » ciler yerine, devlet yaşamının, hem ciddiyetini, hem nezaketini, hem de nezahetini bilen, hiç değilse politikaya girmezden önce, devlet yaşamı konusunda bilgi sahibi olmuş olanlar tercih edilmelidir. Zira, hem CHP'liler için, hem halk için teorik adamlar değil, pratik adamlar yararlıdır ve nutuk atmayı marifet saymak yerine, iş yapanların Türkiye'nin sıkıntılarına çare bulma olanağı vardır.

Türkiye'nin « umud adamı » **hiç kuşkusuz en iyi tercihi yapacak durumdadır ve hiç kuşkusuz, bir İsmail Cem olayı bile, devlet yaşamına yabancı kişilerin, Ecevit'i ne denli müşkül durumlara soktuğunu kanıtlamıştır.**

Devlet yaşamı, tecrübe tahtası değildir ve vatandaş hizmet beklemektedir.

İsmail Cem İpekçi
Küçük prensin maceraları

TRT

Sonun başlangıcı...

UZUN yıllar basın mesleğinde ter dökmüş gazeteci TRT konusundaki düşüncelerini açıklarken üzgün ve umutsuzdu. Gazeteci :

« — Türkiye'de hiç bir genel müdür, İsmail Cem'in sahip olduğu şansa sahip olmadı ama hiçbir genel müdür de şansını bu denli hovardaca harcamadı... » diyordu.

Genç meslektaşının TRT Genel Müdürlüğü görevine başladığı günlerde bir hayli umutlu olan gazeteci, geçtiğimiz hafta günlük gazetelere göz atarken, TRT konusunda yapılan şiddetli eleştirileri okuyor ve şunları ekliyordu :

« — Yedi ayda bu derece yıpranmak da bir marifettir ve galiba genç arkadaşlar bu marifeti fazlasiyle gösterdiler... »

Bir basın işçisinin yarı iç döküşünü andıran bu sözleri, iki gerçeği yanyana ifade etmesi bakımından ilginç, bir o kadar da hazindir.

Oysa TRT genel Müdürü İsmail Cem'in ilk başta sahip olduğu şans gerçekten önemliydi. Göreve başladığı günlerde basını yanında bulmak küçümsenecek bir şans değildi. Cem'in tayinini olumlu bulanlar, sabırsızlıkla uygulamayı beklerken, karşıtları da ihtiyatlı davranıyorlar, eleştiri yapmamak için frenleri zorluyorlardı.

Ancak şimdi bu duruma bakılırsa, ortada ne fren, ne de Cem ve arkadaşlarına ilişkin bir umut kalmıştır.

Geçtiğimiz haftalar içinde televizyonda düzenlenen bir açık otu rumdan sonra, hükümet açıklamasının sansürüne kadar varan keyfîlik, bardağı taşırmış, bir TRT Yönetim Kurulu üyesi, kurulu olağan üstü toplantıya çağırmıştır.

TRT'nin en üst organında beliren bu yeni duruma bakılırsa, sonun başlangıcını hazırlayan bir seyir izleyecektir.

Geçtiğimiz haftalara kadar TRT nin eleştirilmemesini, kendilerine açılan iyi niyetli bir avans olarak demiş » demeye getiren TRT yönetimi ne yazık ki, pek genç bir çağda boyunlarına « Başarısızlık » yaftasını takmak zorunda kalmışlardır.

İstanbul nire Ankara nire..?

GENÇ TRT yöneticilerinin, topu topu yedi aylık bir dönem içinde böylesine yıpranmalarının elbette bazı nedenleri vardı ve doğrusu bu nedenler, İstanbul'un Bab'ı Ali'sinden Ankara'ya doğru yola çıkılırken mevcuttu.

İki genç gazeteci, yabancısı oldukları Ankara'nın gerilimli politik ortamına, kendilerince çok orjinal bir takım politik denge hesaplarıyla dahil olmaya çalışmışlar, böylece ilk ve en ağır hayatı işlemişlerdir.

Trapez gösterisini andıran bu denge hesabı sonuçta başta hükümet kanatları olmak üzere bütün siyasal partileri kontrpiyeye düşürmüş, kurumu açmaza sokmuştur. Genç yöneticiler, TRT kurumunun sahip olduğu yasal dayanaklara sıkı sıkıya sarılıp, dinleyici ve seyirci kitlelere sağlıklı bir yayın politikası ile uzanabilecekleri gerçeğini unutup, politika arenasına ılık ve gayrı samimi salvolarla dahil olmuşlardır. Politik mihraklara şirin görünmek ve işleri yürütmek şeklinde özetlenebilecek bu tutum ters tepmiş, harika çocuklar minderin ortasına « tuş» vaziyette düşmüşlerdir.

TRT yöneticilerinin, TRT kurumunun iç yapısını ve yılların tortuladığı bozuklukları araştırma zahmetine katlanmamaları bir başka ve çok önemli şanssızlıktı.

Görevi yerine getirmede bir « Kadro » zorunluluğu duymayan, hatta bir kadro fikri bile taşımayan İsmail Cem ve kurmay başkanı Mehmet Barlas işleri iki varlıklı yalı arkadaşı tavrıyla yürütmeye kalkışmışlardır.

Eski alışkanlık

CEM'in göreve başladığı günlerde yaptığı kurum içi tayinler de ilginçtir. Cem TRT'nin bazı önemli mevkiilerine atamalar yaparken ön yargılarla hareket etmiş, iki üç günlük izlenimlerle kilit nokta-

ları bazı kişilere teslim etmiştir. Hatta Cem, önemli bir mevkiie yaptığı bir tayini bir masa sohbetinde yakınlarına şöyle anlatmıştır :

« — Çocuk eskiden basketbol da oynamış. Çok çalışkan. Başaracağına inanıyorum... »

İsabetli bir tayin olarak anlatılmaya çalışılan eski bir basketbol oyuncusunun başarılı olup olmadığı tartışılacak değildir. Ama genç genel müdürün ölçüleri bu olmuştur. Robert Kolejde okuduğu yıllarda yetenekli ve hevesli bir basketbol oyuncusu olarak tanınan Cem, TRT kurumunun pota önünden bir hayli değişik bir ortam olduğunu ayıramamıştır. Cem'in bu tutumu, kurum içinde sık sık konuşulur olmuş ve kendisine beslenen umutlar ciddiyetsizliğe dönüşmüştür.

Öte yandan, yönetim, TRT de sağlıklı, tutarlı bir yayın politikası kuramamış, kurumda eski hastalıklar ağırlaşmıştır. Bu konuda hastalığı artıran en önemli etken, geçmiş dönemde kasıtlı ve ağır hataları bulunanlara ödenen primlerle ilgilidir.

TRT'de suyun altından saman yürütmeyi hizmetlerden önce götürenlerin, yeni dönemde de itibarlarını korumaları, personel arasında, güvensizlik ve umutsuzluk yaratmıştır. Gerek yayın, gerekse idari kademelerde, geçmiş püskullü bir dönemde türlü çeşit hal ve gidiş bozuklukları göstermiş, renkten renge girmiş bir takım kişilerin yerlerini korumaları, üstelik bazılarının önemli görevlere atanmaları çoğu kişiye « Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu » dedirtmiştir.

Örneklerden biri

BU konuda verilebilecek bir çok örneğin yanı sıra, TRT Haber Merkezi elemanlarından birinin öyküsü ilginçtir. TRT Haber Merkezinde önemli masalardan birinin ikinci derece sorumlusu mevkiindeki bu genç yöneticinin yıldızının olanca parlaklığını sürdürmesine bir anlam verilmesine izan yet memektedir.

Şimdi her fırsatta, koyu bir CHP yanlısı olduğunu yayan bu genç yöneticinin, bir zamanlar CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in mec listeki konuşma bandlarını, Haber Merkezinden önce bir takım « Malum » yerlere taşıması henüz unutulmamıştır. Ecevit'in meclisteki çalışma odasındaki telefonunun bile dinlendiği dönemde, Ecevit'e karşı görevlerini eksizsiz yerine getirmiş bu işbilir gencin, hâlâ el üstünde tutulması, doğrusu bu ya, bir çok TRT'ciyi « Acaba iki işi birden yürütsek » kararsızlığında bırakmıştır..

Sözün kısası, TRT, yeni dönemde yeni kişiliğe kavuşmak bir yana, daha da sancılı bir duruma düşmüştür.

TRT kurumu, yetenek ve yaratıcılık gibi özelliklerin yasalar için de ve serbestçe geliştirildiği bir görev ortamı olmaktan çok, bir takım kurnazlıkların cirit attığı bir yer olarak tanındığı sürece Türk halkına karşı ödevini yapamıyacaktır.

TRT'nin, günün koşullarına göre omurga düzenleyen yöneticilerden çok, sağlıklı kafa yapısına sahip, tutarlı, dirençli sorumlulara ihtiyacı vardır.« Türk halkı, sorumlulukları, hamam peştamalı gibi girerken tutunulan, çıkarken bırakılan kavramlar sanan sorumsuzların günahını ödemekten bıkmıştır.

Zavallı TRT

HİÇ kuşku duyulmamalıdır ki, 12 Mart sonrası dönemde bile, TRT konusunda bu kadar yazılmamış etrafında bu kadar söz edilmemiştir.

Bülent Ecevit'in biraz fanteziye varan bir iyiniyet gösterisinin, yanı TRT ye sınıfı belli, sırtı kalın bir prensi tayininin ne denli isabetsiz olduğu, herhalde artık bizzat Sayın Başbakan tarafından bile inkâr edilemeyecek biçimde ortaya çıkmıştır.

Devlet yönetiminin çocuk oyuncağı olmadığını, herhalde İsmail Cem denemesinden daha açık ortaya koyan bir örnek, bir kez daha bulunamayacaktır.

TRT Türkiye'nin en etkili en büyük kurumlarından biridir. Kurumda sadece kadrolu 2 bin'i aşkın personel çalışır. Bir o kadar da, kaşeli eleman TRT yönetiminin emrindedir. Yani TRT'nin başına getirilecek elemanın hiç değilse yaşamı süresince bir odacıya emir vermiş, adam yönetmiş olması gerekmektedir.

TRT'nin Sayın Genel Müdürü'nün tek özelliği iyi bir araştırmacı olduğudur ve yaşamının hiç bir döneminde ciddi bir yönetimin başında olmamıştır. Adam yönetmek, karar vermek o kararı uygulamak başka şeydir, masa başında oturup Türkiye'nin geri kalmışlığının analizini yapmak başka şeydir. Bu bakıma ikisi de zordur.

Son hükümet bildirisinin karpılması olayının TRT Yönetim Kurulu üyesi Fikret Ekinci tarafından ciddi biçimde eleştirilmesi Kurumun İsmail Cem Yönetiminde, Musa Öğün yönetimini aratır hale geldiğinin işaretidir.

Pekiyi şimdi ne olacaktır. ? TRT'nin altın çocukları yasaların hoşgörüsüne sığınıp, Başbakan'ın nezâketini suisitimale devam mı edeceklerdir, yoksa, daha fazla hırçınlaşıp ona buna saldırarak hanelerine daha kötü notlar mı düşmeye devam edeceklerdir? Aslında tek çıkar yol, hiç değilse bir umudu, gençlerden beklenen umudu çökertmek bahasına, taşı tarağı toplayıp Babıalideki sıcak ve sorumsuzluk dolu yuvaya dönmektir.

Korkulacak bir yan yoktur. İsmail Cem, el bebek gül bebek gene bir gazete'de bir köşe bulur, Korkulacak TRT'nin akibetidir, devlet yaşamına ciddiyetsizliği, beceriksizliği sokmak ve bunun adına da « ehliyet » lilik denilmesidir.

İsmail Cem'e çok yazık bir umudu da birlikte götürecek.

Basın

Müstehçen olan..

GAZETE dağıtıcısı Durali mahkemenin kapısındaki listeye bakıp kendi adının altında « Çetin Altan » yazısını görünce yanında bulunan, ama tanımadığı birisine sordu :

« — Bu Çetin Altan bizim bildiğimiz Çetin Altan mı? Hani şu gözü pek muharrir. »

Gazeteci gazete dağıtıcısı Duraliye gülümsiyerek :

« — Evet, dedi.. O Çetin Altan.. »

Gazete bayii Durali'nin adliye koridorlarında yürüyüşü birden değişti. Adımlarını daha bir sert, daha bir kararlı atmağa başladı. Oysa geldiğinde korkuyor, buraya neden çağırıldığını da pek kestiremiyordu. Kendisi yabancı dergileri, İstanbul'dan gönderen başbayiin Ankaradaki koluydu. Ona gönderilen dergileri küçük bayilere dağıtır, ekmek parasını bundan kazanırdı. Yıllar yılı Rüz

Evet Cem lütfen İstifa!

Lütfen şu satırlara bir göz atınız :

« .... Bu durumda yapılması gereken nedir ?

Bu iki yoldan birini seçmek durumuyla karşı-

Önünüzde iki yol var :

1 — Bu eleştirileri açık yürekle kabul ediniz ve « son şans » olarak en kısa zamanda meslek kuruluşları ile bir araya gelerek bu bozuk düzene ve gidişe son veriniz. Bunun ardından yapacağınız ilk iş kurumu gerçek rayına oturtucu önerileri hızla uygulamağa koymak olmalıdır.

2 — İstifa ediniz.

İstifanız « basından gelen Genel Müdür başarılı olamıyor » şeklindeki görüşlerin gelişmesini bir noktada kesecek böylece bir başka meslakdaşımızın TRT yöneticiliğine gelebilme şansını parlamento hükümet ve kamuoyu nezdinde yaşatacaktır.

Bu iki yoldan birini seçmek durumuyla karşıkarşıyasınız »

Bu satırlar, Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Beyhan Cenkçinin tüm Ankaralı gazetecilerin duydugularını tercüman olarak TRT Genel Müdürü İsmail Cem İpekçiye yazdığı mektubun final kısmıdır.

Bundan aylarca önce 7 Gün'de yazılar gerçek olmuş, sabırlar taşmış, İsmail Cem'e altın tepsi içindeuzatılan primler kesilmiştir. Ankaralı gazeteciler Türkiye'nin nabzını ellerinde tutan mekanizmanın en yakınındaki gazetecilerdir ve İsmail Cem de, eğer biraz izan, biraz insaf varsa, Çenkcinin çağrısına kulak vermeli ve tası tarağı toplayıp gazetesine dönmeli, TRT'yi içine attığı gayya kuyusundan kurtatacaklara fırsat vermelidir. Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin uzun bir bekleyişten sonra yazmağa karar verdiği mektup, uzun bir mektuptur. Ama dikkatli ve acı bir dille kaleme alınmış bu mektubun bir kaç yeri ilginçtir bakınız nasıl :

İsmail Cem'e, Ankara gazeteciler Cemiyeti şöyle demektedir :

« TRT Kurumu aralarında yaşamını basına ve basın özgürlüğüne adamış meslek onurunu korumak için savaşmış üyelerimizin ve arkadaşlarımızın da bulunduğu çok sayıda kıdemli gazeteciyi mülakat adı altında görülmemiş bir sınava sokmuştur. Yapılan mülakat değil sınavdır. Ama sınav kurallarına asla uyulmamıştır. Sorularda bir ölçü gözetmek gerekirken, buna uyulmamış, kurul üyelerinden bir kısmının o an akıllarına ne gelirse onu sordukları görülebilmiştir. Tuba ağacı nın rengine kadar, ne kadar akla hayale gelebilecek soru varsa adaylara yöneltilmiştir. »

Mektup üç buçuk sayfadır ve elhâk İsmail Cem'in marifetleri bir bir sıralanmıştır.

Bir cemiyet, hem de Gazeteciler Cemiyeti, bir gazeteciyi belki ilk kez böylesine ağır bicimde suçluyor ve kınıyor.

Sayın Cem, hâlâ istifa denilen müessesenin şerefli bir müessese olduğunu görmemek için gözlerinizi kapamağa devam edecek misiniz ?

Şerefler, Genel Müdürlüklerle değişir bir hale geldiyse, buyrun güle güle devletin olanaklarından yararlanın.

7 dün
atilla
bartınlıoğlu

Bay Prensin Maceraları

Prensin canı sıkıldı..

Bir ipek böceği gibiydi. Narin, ince işe yarar.. Ama koza öremiyordu.. İşe yaramadığını anladı.. Kabullenmedi..

Prensin canı sıkıldı..

Bir gezisinde ağır toplar çeken bir katır gördü...

Katır yorgun, ama katır güçlüydü...

Prens bu topu çekemiyeceğini anladı...

Prensin canı sıkıldı..

Bir Hipopotam olsun istiyordu...

Şöyle güçlü, şöyle herşeyin üstünden gelen.. Örneğin suya girdiğinde suyun kabarmasını isteyen...

Sonra suya girdi...

Battı.....

A.B.

Bayif Durali ve mahkeme heyeti
Vah benim dertli başım

gârlı sokakta bu işi yapardı : Ama bundan birkaç hafta önce Duraliye bir celp geldi. Mahkemeye çağırılıyordu ve müstehcen yayın yapmaktan yargılanacaktı!

Olay komik ama komik olduğu kadar acıdır. MSP'nin ünlü Adalet Bakanı Şevket Kazan müstehcen yayın olarak - kendince piyasaya sürülen, dergi, gazete, yabancı gazete ve dergilerin hepsinin toplantılmasını bunları, yazanın, dağıtanın hatta satanın - okuyana yasalar izin vermiyordu - mahkeme huzuruna çıkarılmasını emretmişti. İşte ünlü yazar Çetin Altan'la bayi Durali'nin toplu basın mahkemesinde yargılanmalarına neden buydu.

Durali, duruşma sırasında pek korkmadı. Kendi kendine :

« — Bu iş sakat, Çetin ağabey bile yargılanıyor nasılsa.. » dedi. İfadesini verdi ve halk içgüdüsüyle şöyle dedi :

« — Benim almancam yoktur. Dağıttığım o dergiyi, ne okurum. Üstelik okusam anlamam.. »

Durali'nin duruşması bir başka güne atıldı.

Bir başka olay..

DURALİ'den sonra toplu basın mahkemesinin karşısına Ankara gazetesi yazı işleri müdürü Ucal Uluç çıktı. Uluç'un suçu da müstehcen yayın yapmaktı!

Uluç, gazetesine koyduğu birkaç kadın resminden ötürü yargılanıyordu. Uluç Duruşmada şöyle dedi :

« — Bundan 10 ay kadar olsa sesimi çıkarmazdım. Ama şimdi savunmak ve birkaç söz söylemek istiyorum. Bunun için mehil talep etmekteyim.. » Yargıçlar, Uluça dışarı çıkmasını ve beklemesini söylediler. Birkaç dakka sonra içeri aldılar ve ittifakla beratine karar verdiklerini kendisine açıkladılar. Davanın ilk celsesiydi. Uluç biraz şaşırdı. Ama bu şaşkınlığı davanın açıldığı zamanki şaşkınlığında fazla değildi!

Mehmet Ali Kışlalı da Sevket Kazan'ın ünlü « müstehcen yayın kovalamacısının » kurbanlarından biriydi. Türkiye'de satılan bir yabancı dergiden, kendi dergisine aktardığı « seks » yazısından ve resimlerinden ötürü yargılanıyordu. O da duruşmaya girdi, getirdiği yabancı dergileri yargıçlara sundu bir bilirkişiye inceletmelerini söyledi, sonra mini etekli bir kâtibenin yanından geçerek adalet sarayını terketti.

Ve bir avuç çağ..

OLAYLAR haftanın ortasında çarşamba günü Ankara adliyesinde cereyan etti. Bu arada bir duruşma daha vardı ve gerçekten gözlerin üzerine çevrilmesi gereken, ses siz sadesiz bir olay cereyan ediyordu. Çetin Altan toplattırılan kitabı Bir Avuç Gökyüzü'nden ötürü yargılanmaktaydı. Altan İstanbulda oturmaktadır. Her duruşma günü, İstanbul'dan Ankara'ya avukatıyla birlikte gelmek zorunluluğundadır. Bu ünlü yazara dünya'nın masrafına mâl olmaktadır. Ayrıca işinden gücünden geri kalmaktadır. Gerçi halk arasında « Şeriatın kestiği parmak acımaz » denmektedir ama, şu sıralarda Türkiye'de yargı şeriat koşullarına göre değil, modern hukuka göre hareket etmektedir!

Altan duruşmasında şöyle dedi:

« — Dileğim, yüce mahkemeden kitabın satışının bu oturumda serbest bırakılmasına karar vermesidir. Zira ben yazarak geçinen bir adamım. Kitabım son merci olan yüce mahkemenin kararıyla suçlu bulunursa yayından alınmalıdır. Aksi takdirde peşinen cezalandırılmış oluyorum. Zira zarar görüyorum.. »

Yargıçlar heyeti bu isteğin bir önceki oturumda yapıldığını belirttiler. Altan, bir önceki oturumda heyetin değişik olduğunu söyledi ve tekrarından yarar umduğunu belirtti.

Gerçekten, bir önceki oturum, adli tatilden ötürü gerçek Toplu Basın mahkemesi heyeti değildi. Davaya nöbetçi olarak bakmıştı. Ama o sırada Altan'ın « Bir Avuç Gökyüzü » çuvalların içinde bekliyordu.

Altan'ın isteği reddedildi. Karar çoğunlukla alındı. Bir üye muhalif kalmış ve hemen o oturum karar verilmesini öngörmüştü.

Kararda gerekçe, emanette bulunan Altan'ın kitabının henüz yargıçlara gelmediği, getirilip okunduktan sonra bir karara varılacağıydı.

« Bir Avuç Gökyüzü » davasında bilirkişi raporu mevcuttur. Rapor Prof Faruk Erem ve Prof. Alacakaptan tarafından verilmiştir. Ra-

Yazar Çetin Altan
Düşüncenin duruşması

porda kitapta müstehcen bir yan görülmediği belirtilmektedir.

Duruşma yakın bir tarihe ertelendi. Bu Altan'ın daha fazla zarar görmemesi içindi. Altan bir süre sonra Ankara'ya tekrar gelecek, mahkeme huzuruna çıkacak ve kesin kararı dinliyecektir. Karardan memnun olanlar - şaka bir tarafa - ünlü yazarın eski Ankara'lı dostlarıdır. Böylece Altan'ın yüzüne ve erişilmez soh betine kavuşmuş olmaktadırlar!

İşçiler

Ezilenle - ezen

ATATÜRK Orman Çiftliği yolunda TEK'e bağlı MİTAŞ isimli fabrikasının kantininde iki grup, aralarında bir sıra masayı boş bırakarak oturuyorlardı. İşçilerden azınlıkta olan sarının çoğu rozetliydiler. Bazılarının yakalarında da ünlü Bozkurt rozetlerinden vardı.

Rozetsiz gruptan genç bir işçi yüzü asık arkadaşlarına döndü ve:

« — Düşürülmek istendiğimiz şu hale bakın arkadaşlar. Gözümüzün önünde iş kazası geçirmiş bir arkadaşımız dövülüyor. Adamlar her propagandayı yapıp, istediği rozetleri takıyor. Biz bugüne kadar bağlı olduğumuz sendikamızın rozetlerini bile takamaz hale geldik. » dedi.

Yaşlı bir işçi atıldı:

« — Oğlum burada konuşma. İşverenin belki aramızda ispiyonu vardır. Bir yığın arkadaşımız işinden oldu. Bir de başımıza sen çıkma. »

Genç işçi bir an düşündü ve yemeğini bırakarak dışarıya çıktı.

MİTAŞ'da üç işçinin haksız yere işinden atılması ile başlayan olaylar süratle gelişmiş ve artık işçide huzur kalmamıştı. İşçinin huzursuzluğu bir yıl önce Necati Türkeri isimli Millî Hareket Partisi sempatizanı şahsın MİTAŞ'a genel müdür atanmasıyla başladı.

MİTAŞ'ın işçileri o güne kadar toplu iş sözleşmesini imzalamış devrimci çağdaş Metal - İş Sendikasının kayıtlı üyesiydiler.

Yeni gelen genel müdürün görevine başlar başlamaz ilk işi bu devrimci sendikayı çökertmek çabasına girmek oldu. İşçilerse sendikalarının gerçek bir işçi sendikası olduğuna inanıyorlardı.

Bir süre sonra işçiler arasında yakalarında Bozkurt rozetli ve işverenle ilişkili olduğu düşüncesiyle işçilerin girmek istemedikleri sendikanın birkaç üyesi mesai saatlerinde işçilerin arasında dolaşıp, karşı sendikaya üye kaydetmek için baskı yapmağa başladı, üstelik sendika değiştirmedikleri takdirde işlerinden olacakları Çağdaş - İş üyesi işçilerin yüzlerine açıkça söyleniyordu.

Olay başlıyor

BASKILARA rağmen karşı sendikaya girmek istemeyen iki işçi bir gün işverenin yakını sendikanın altı üyesi tarafından dövüldü.

Olay sonunda dayak yiyen iki işçi işten çıkarılınca da soğuk harp su yüzüne çıktı. Haksız işten çıkarılan işçiler fabrikanın yanında bir çadırda açlık grevine başladılar. Açlık grevi yapan arkadaşlarını desteklemek isteyen işçilerin başladıkları işi yavaşlatma ve öğle yemeği yememe protestoları sonucu 5 memur ve 15 işçi işyerinden çıkarıldı.

Şiddet politikasının işçinin inançlarını kıramadığını gören MİTAŞ Genel Müdürü, Çağdaş Metal İş Sendikasını çökertmek politikasını değiştirdi. İlk olarak 30 - 35 kadar işçi işe alındı. Alınan işçiler için yegâne koşul komando olmaları ve karşı sendikaya kayıtlarını yapmalarıydı. Alınan yeni işçiler arasında bir tanesi Çağdaş - Metal İş Sendikasına girmeğe kalkınca hemen işine son verildi.

Genel Müdür toplu iş sözleşmesi yapmış olduğu sendikanın tem silcileriyle bir kere bile görüşmemişken karşı sendikayı temsil eden işçilerle bazen mesai saatlerinin dışında bile toplantılar yapıyordu.

Çağdaş - Metal İş Sendikasından ayrılıp karşı sendikaya geçen bir işçinin derhal saat ücretine zam yapılıyor ya da kolay bir işe - örneğin postabaşılığa - geçiriliyordu.

Eylül ayının başında iş kazasında parmakları ezilmiş, raporlu bir işçi ayın yirmisinde birkmiş yevmiyesini almak üzere fabrikaya geldi. Fabrikada daha parasını almağa fırsat kalmadan karşı sendikaya üye olmalarının kabinde bekçi olan iki işçi:

« — Daha aklın başına gelmedi mi? Buralarda dolaşır propaganda yaparsın haa.. » diyerek sakat işçiyi hırpaladılar ve dışarıya attılar.

Olay işçiler için son derece acıydı. 1975 yılının ilk ayında yeni toplu iş sözleşmesi görüşmesi vardı. İşçiler olay çıkarılarak kanunsuz bir hareketin içine sokulmak istendiklerini anlamışlardı. Dişlerini, dudaklarına geçirerek olayı seyrettiler.

İşverenin amacı bu toplu iş sözleşmesine kadar her yolu deneyerek devrimci Çağdaş - İş Sendikasını çökertmektir.

MİTAŞ'ta işçiler üzerinde yapılan baskı ve oynanan oyunlar 7 Gün tarafından Enerji Bakanlığı Müsteşar Muavini Teoman Köprülüler'e bildirildi. Müsteşar Muavini Köprülüler durumu hemen Enerji Bakanına iletti.

Son 7 aydır haksızlıklara uğramış, huzursuz edilmiş işçiler şimdi beklemektedirler. Sonuç herhalde emekçinin lehine olacaktır.

Yönetim

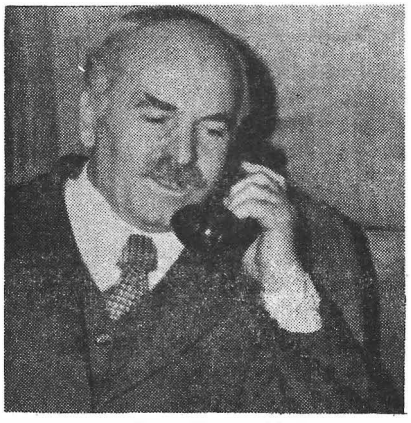

Mustafa Ok
Bakan

Köye Hizmet

KÖYİŞLERİ ve Kooperatifler bakanlığının en üst katında mütevazi bir odada, biri uzun, diğeri orta boylu iki genç adam yandaki uzun masanın üzerine yığılmış dosyaları bir 7 GÜN'cüye gösterdiler. Masanın üzerine dosyalardan bir tepe meydana gelmişdi.

Bakanlığın en üst katındaki mütevazi odadaki uzun boylu genç YSE genel müdürü İnş. Y. Müh. Azimet Köylüoğlu, yanındaki orta boylu ekonomist ise genel müdür yardımcısı Ertöz Su içmezdi.

Genel müdür Köylüoğlu yerinden kalkarak, hızla, üzeri dosyalarla dolu masanın başına geçti.

« — Bunlar bir günlük işlere ait olan dosyalardır. Köye hizmetin zamanında, hatta sadece gidebilmesi için beklenmeden incelenmesi ve karar verilmesi lazımdır. İnanın, yönetime geldiğimiz vakit 10 yıldır cevap verilmemiş evraklar vardır. İlk işimiz genel müdürlükteki bütün evraklara 15 gün içerisinde cevap kararını almak oldu. Bunu başardık. Şimdi artık günlük ve ileriye dönük çalışabiliyoruz. » diye içini dökmeğe başladı.

Bu iki genç yönetici yığınla bünyesel sorunu olan ve köye hizmet getirmekde çok önemli bir yeri olan bir kuruluşun başına gelmişlerdir. YSE'nin daha bir kuruluş kanunu bile yoktu. Köy alt yapı hizmetleri bu güne kadar yanlış bir tutumla mahalli idarelerin görevinde ve kontroldan yoksundu. YSE Genel Müdürlüğünün iller'deki teknik görevlileri seçimlere kadar İl Daimi Encümenlerine muhattap oldukları için hizmetler politik istismarlara sahne olmuşdu. Yine seçimlere kadar köy yolları hizmetinde sarf edilmek üzere İl özel İdare kasalarına transfer edilen para ve makinalar başka görevlerde kullanılmıştı.

YSE bünyesinde bu güne kadar olan çok enteresan olaylarla karşılaşılıyordu. Birçok illerde valilik hizmetinde çalışan bir yığın personel YSE bünyesinden maaş alıyordu. Örneğin, Sinop valisinin konağında çalışan temizlik işçisi bir hanım bile YSE genel müdürlüğünden maaşlıydı.

Genel Müdür Yardımcısı Ertöz Suiçmez bu konuda :

« — Bu kurumda bize büyük sorumluluk düşmektedir. Temel amaçımız elimizdeki olanakların son zerresine kadar köye hizmete dönüşmesidir. Bu gün yurt sevgisi sorumluluğu taşıyan bütün personelimiz inanıyorum ki görevini yapmaktadır. İlk sorunumuz bu güne kadar çeşitli nedenlerle daha açıkçası politik nedenlerle hizmetin hiç uğramadığı köylere süratle ulaşmasıdır. Her çalışmamıza bir plan hazırlayarak başlıyoruz. Eminimki başaracağız. » dedi.

Devlet Planlamanın verdiği rakamlara göre Türkiyede 65.277 yerleşim ünitesi vardır. Bu rakkam işçileri Bakanlığı kayıtlarına göre 72000 civarındadır. Bütün bu ünitelere su gitmesi gereklidir. Genel Müdür Köylüoğlu görev başına geldiği gün bir araştırma yaptırmışdır. Köylüoğlu şöyle dedi :

« — İlk düşündüğümüz halen su gitmemiş bütün köylere su götürebilmekti. Onun için ilk olarak bir araştırma yaptık. Bu araştırma sonucu Türkiyede tam 88864 yerleşim birimi ile karşılaştık. O güne kadar 43106 yerleşim birimine su gitmiş ve böylelikle Planda verilen rakkamlara göre hedefin yüzde 70 ine ulaşılmış gözüküyordu. Bizim bulduğumuz yerleşim birimi rakkamına göre ise bu oran yüzde 50'nin altındadır. Bir yandan da daha önce yapılmış su tesisatlarının yenileme sorunu var. »

Köy işleri bakanlığında YSE'den Teftiş kurulu pek şikayetcidir. Bir Teftiş kurulu üyesinin bakanlıktaki bir arkadaşına :

« — Gönderilen dosyalarla başa çıkamıyoruz. Bakanlıktaki 7 genel müdürlük dosyasından fazla dosya YSE'den yollandı. Şunlar allahaşkına daha az dosya yollasalar. « sözleri bakanlıkta espiri konusudur.

Acı gerçek YSE müfettişlerinin kontrola gittikleri yerlerde geçmiş dönemlerdeki yönetime ait dosyalar da karşılaştıkları işlemlerdir. Bunlar öylesine birikmiştir ki teftiş kurulunun başına dert olmaktadır!

YSE kalkınmanın köyden başlaması için en önemli hizmet gören kurumların başında gelmektedir. Hala yığınla ihmal edilmiş, yolu olmayan köy vardır. Bir köyde bahçe sulanırken, yakınındaki bir köyde içecek su bile bulunmamaktadır.

YSE yöneticilerinin yegane hedefi bu zinciri kırmaktır. Bu savaşın çıkar çevreleri tedirgin etmesi normaldir. Buna yeni düzenin bu yöneticilerinde otudukları sandalyenin korkusu olmadığı için rahattırlar.

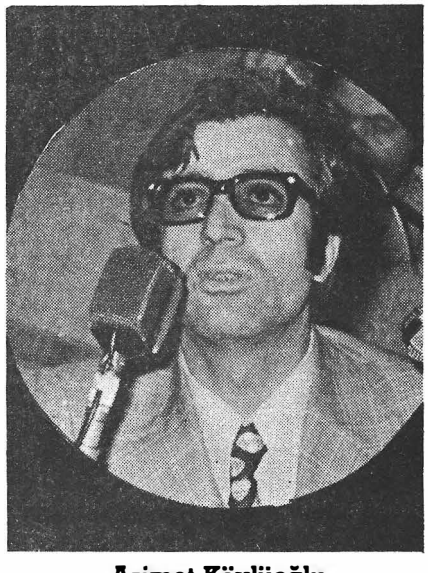

Azimet Köylüoğlu
İşi zor ama

Eleştiriler ve gerçekler

Eleştiriler olmazsa gerçekler daha zor açığa çıktığı için eleştiriler gerçekleri açığa çıkarmağa çoğu kez yararlı olurlar. Ancak eleştiriler olumlu bir amaca yönelik değilse, o zaman yarar yerine zarar getirirler. Politika sözlük anlamı ile yalan sanatıdır, yaklaşık olarak ancak günümüzde politika artık bu tanıma uymamaktadır. Çünkü halk artık neyin yalan, neyin gerçek olduğunu açıkça görmektedir. Bu nedenle o çağı geçmiş politika sanatından vaz geçilmelidir. Çünkü bu tutum halka karşı bir tutum olmaktadır. Halkın sorunlarını dile getirmek, çözüm yolları önermek politikacıların görevidir. Çünkü halk seçimde sandık başına kendisini en iyi savunabilecek kişileri ve güçleri seçmek için gider, ancak bu amaçla verdiği oyun karşı güçlerin eline geçmesi biçiminde o zaman halk umutsuzluğa, güvensizliğe düşer. Bugüne dek politikacılar genellikle bu tutumla hareket ettiklerinden halkın nefretini kazanmışlardır. Bu nedenle son seçimlerde sandık başına gelen seçmen sayısı da giderek azalmaktadır. Halk politikacıyı yabancı olarak tanımış, oysa gerçekten kendini halka adamış politikacılarımız sürekli olarak halkın alkışlarını toplamış ve toplayacaktır.

Kıbrıs olayları henüz tam bir çözüme ulaşmadan yapılan sert ve tutarsız eleştiriler gerçeği açığa çıkarmayı değil, kolaylaştırmak güçleşecektir. Bu eleştiriler halkın yararına olacak yerde, zararına olacaktır. Bu nedenle yapılacak eleştiriler olumlu yönde olmalıdır. Eleştiriler yapılırken sözde halkın sorunlarının dile getirildiği ortaya konmak isteniyor, oysa bu eleştiriler en cahil kimsece bile haklı görülemeyecek biçimdedir. Gerçi hükümetin Sayın Başkanı « Muhalefetin eleştirilerinden yararlanacağız » demiştir. Ancak hükümetin yararlanacağı eleştiriler açık yürekliliklle ortaya konan gerçekleri dile getiriyorsa bu kez yararlı olur. Halkın ak oyları ile seçtikleri, yine halk için çaba göstermeli.

Ecevit'in yeni tutumu ile içte ve dışta onurlu, gerçekçi bir politika izlenmeye başlanmıştır. Bu, Türk demokrasisi için büyük bir aşama olacaktır. Türk demokrasisi bu tutumla artık halkın yanında yerini almaya başlamıştır. Evet henüz doğuda yine halk ezilmekte, kuraktan ve geçim sıkıntısı çekmekte İstanbulda gecekondudaki dar gelirli memur. Bitmemiş çilesi halkın henüz, ancak halk için değilse umutla, güvenle yaşamakta. Zaman zaman yapılan halkçı girişimler halka yer yer mutluluğa kavuşturmaktadır. Kıbrıs olayları ile gözler tamamı ile dış politikaya dönmüşken, hükümetin ekonomik girişimleri ihmal etmemesi halka büyük yarar sağlamıştır. Büyük ölçüde bu fırsattan yararlanmak isteyenlerin oyunlarını bozmuştur. Önümüzdeki günlerde Kıbrıs sorununun olumlu bir sonuca bağlanması ile insanca, hakça düzenin gerektirdiği girişimler başlayacak ve halk huzura kavuşacaktır.

Kıbrıs'ta ulusça kazandığımız utkuyu yurt içinde kazanacağımız ekonomik utkularla perçinleyeceğiz. Bu konuda halk elinden tutanlarla birlikte payına düşen çabayı göstererek çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış Türkiye gerçekleşmiş olacaktır. Böylece ATATÜRK TÜRKİYE'Sİ O'nun gösterdiği ereğe ulaşmış olacaktır.

Rasim EFENDİOĞLU

Yavuzun ardından

Tüm dünyanın nefretle karşıladığı insanlık dışı bir eylem sonucu gözleri ve elleri bağlı, savunmasız bir durumdayken arkadan vurularak ağır yaralanan ve uzun çabalarla ancak işişten geçip yaraları iyice azdıktan sonra Türk makamlarına teslim edilen şerefli gazetecimiz Adem Yavuz Anavatana getirildikten sonra yedisinden yetmişine bütün Türk ulusunu derin acı ve üzüntülere gark ederek şehitlik mertebesine kavuştu.

Adem Yavuz Türk basınının verdiği ilk şehit değildir. Türk basını ilk şehidini Kıbrıs'ta Adem Yavuz'a kurşun sıkan ellerin atanları tarafından İzmir'de Hasan Tahsin'e sıkılan kurşunlarla vermiştir. Meslekleri, şehit edilişleri, katilleri ortaktır Tahsin'le Yavuz'un. (Ruhları şâd olsun.) Buraya kadar olan yazgıları aynı olan şehitlerimizin dileriz ki bundan sonraki yazgıları aynı olmasın. Adem Yavuz da Hasan Tahsin gibi uzun yıllar unutulup, Türkiye toprakları üzerinde abideleşip yükselmek imkânına 50 yıl sonra ulaşmasın. Arkada bıraktıkları acılarıyla, yoksunluklarıyla başbaşa bırakılmasın.

Sayın 7 GÜN yöneticileri; sizlerden ricam, Türk basınının bu aziz şehidinin hatırasını abideleştirmek gayesiyle Mersin'de, Kıbrıs'ta bir anıtını dikmek ve geride bıraktığı acılı ailesini yoksunluktan kurtarmak için 7 GÜN Okurlarının yapacağı yardımları toplayıp, yerlerine ulaştıracak bir kampanya açıp, öncülük etmeniz. Ayrıca Adem Yavuz'un posterlerini 7 GÜN'ün imkânları nisbetinde biz okurlarınıza ulaştırmamız. Sanırım bu arzuların sadece benim değil, tüm 7 GÜN okurlarının da arzusudur.

Aziz şehidimiz Adem Yavuz'un ruhu şâd olsun.

Abdullah Türkol
İSTANBUL

Hükümetin durumu ve seçenek

Önce Başbakan Bülent Ecevit'in İstanbul'da yaptığı basın toplantısındaki açıklamalarından, ardından da Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın basın toplantısında söylediklerinden anlaşıldığı gibi, hükümet ortakları CHP ile MSP arasında ulaşması güç ayrılıklar, görüşler olduğu ortaya çıktı. Daha önceleri de zaman zaman basından okuyorduk anlaşmazlıklar olduğunu. Ülke kalkınması için canla başla çalışan Başbakana hep engel oluyorlardı MSP'li Bakanlar. Önemli ve zorunlu kararnameleri imzalamıyorlardı. Sonra Adalet Bakanı Şevket Kazan'ın çağdışı kitap, dergi ve gazete toplatmaları... MSP'li çağdışılığı her zaman ortaya çıkıyordu. Başta da MSP ile ortaklığın uzun yaşamlı olmıyacağı biliniyordu. Ne var ki ülkede hükümet bunalımı yaratmamak ve halk yararına birşeyler yapabilmek için « kötülerin en iyisi » denilerek MSP ile ortaklık hükümeti kurulmuştu. MSP ile ortaklığın yürümiyeceği ilk kez Genel Af Yasası oylamasında ortaya çıkmıştı. Erbakan'ın son yurt gezilerinde yaptığı toplantılarla artık ortaklık arasındaki iplerin koptuğu ortaya çıktı. Bu iş burda bitmeli.

Bu durum karşısında birkaç seçenek var CHP için. Bir erken seçimin kaçınılmazlığını öncelikle belirtelim. Tek çözüm yolu erken seçimdir. Erken seçimde herkes boyunun ölçüsünü görür. Mustafa Üstündağ'ın deyimiyle halkın kimi sınıftan geçireceğini, kimi sınıfta bırakacağını gösterir. Erken seçim koşuluyla Demokratik Partinin CHP'ye yakın kanadıyla (yani zehir hafiye Faruk Sükan'larla değil) bir ortaklık kurulmalıdır. Ortaklıktan önce CHP şu koşulları öne sürmelidir. Ortaklık bu koşullar kabul edildikten sonra kurulmalıdır. Bu koşulları yazalım: Birincisi 18 yaşında olanlara oy hakkı veren yasa kesinlikle çıkarılmalıdır. İkincisi Meclis'te bekleyen Özgürlük Yasası taslağı yasalaşmalıdır. Üçüncüsü CHP Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve arkadaşları tarafından hazırlanan disiplin suçlarına ait öneri yasalaşmalıdır. Dördüncüsü tutukevlerinde kalan siyasal tutuklular için de bir yasa çıkarılmalı ve bunlar da özgürlüklerine kavuşmalıdırlar. Tutukevlerinde siyasal tutuklunun bulunması çağdışıdır ve ülkemizi dışta hiç de iyi tanıtmamaktadır. Bu ve benzeri koşullarla erken seçim için bir CHP - DP ortaklığı tek seçenektir. (Sık sık yazıldığı gibi, gerçekte DP ile MSP arasında ayırım yoktur.) Böylece MSP'ye de bir ders verilmiş olur. Parti olmak için çalışır. Partinin ne olduğunu anlar. Cemaatlikten kurtulur belki. Genel başkan ayrı, genel sekreter ayrı birbirine ayları demeçler vermez. Birkaç başlı partinin zararını anlarlar.

HÜSEYİN DENİZ

Hodri meydan

7 aylık bir hükümet nihayet arzulanan biçimde son buldu. Sayın Ecevit'in tahammülünün en güzel örneğini bir kez daha kanıtladık.

Bu koalisyonun bozulmasını candan arzulayan ve şu anda bir bayram sevinci içinde bulunan bazı liderlerin ekmeğine yağ sürüldü. Midelerindeki hazımsızlıkları « Kompensan » almış gibi giderildi.

Oysa bizler de en az onlar kadar mutluyuz. Ne var ki merakımızı da yenemiyoruz. Alın « mührü Süleymanı » kurun hükümeti. Ama hiç zannetmiyoruz. Bir araya gelemiyecekseniz. Liderlik kavgasını bırakın da hükümet olmıya bakın.

Bu milletin vakit geçirecek zamanı yok. Erken seçime karar veriniz. Cart - curtla, yuvarlak lâflarla birbirimizi kandırmayalım.

İşte millet, işte seçim!.

Kendine güvenen çıksın mindere.

Biz milletçe hazırız. Hakemin düdüğünün çalmasını, maçın başlamasını bekliyoruz. Yalnız şunu unutmamak lâzımdır ki, « kırmızı kart » milletin elindedir. Faul yapanlara gösterilecektir. Haydi hodri meydan!.

Celâlettin Kendidoğan

BÜYÜK BAŞBAKAN'A

« Sevgili Başbakanımıza, güven dolu bir genç yürekten sevgi ve saygılarla »

Türk'ün sesi çıkmaz düşüncesini
Gururla dikilip, yıkan baş sendin
Faşizmin o bitmez işkencesini
Boğmak için yanan tek ateş sendin

Askerimin barış saçan tüfeği
Şehit soydaşımın duran yüreği
Girne'ye çekilen bayrak direği
Magosa'ya doğru uçan kuş sendin

İnançlı yüzlerde aydınlık gülüş
Kıbrıs'ın alnında bir dostça öpüş
Zafer sevinciyle dolu iç çekiş
Rum'un zulmetine inen taş sendin

Güvenim tam sana, yüreğim rahat
Ulusumuz senden alıyor kuvvet
Bitmeye başlarken Kıbrıs'ta vahşet
Gözlerden sevinçle akan yaş sendin

SEVAL ESASLI
Gülbağ, Karanfil Sok. No. 22
Mecidiyeköy / İstanbul

- 50 -

Demirel adında biri...

1964 yılının Kasım ayı gelip çattığında Türk siyasî hayatında yeni bir isim belirdi. İhtilâller, darbeler devri geride kalmıştı. İsmet Paşa'nın büyük gayretleri ile demokratik rejim ağır aksak da olsa işliyordu. İktidarın İsmet Paşa'nın kontrolünde olması, bazı çevrelerde yadırgandı. Daha önemlisi, İsmet Paşa yıpranıyordu. Paşa hem yaşlı bir liderdi, hem de seçim kazanma şansı yoktu. İş çevreleri, büyük sermaye, yeni alternatifler aramağa koyuldu. Bir isim gerekiyordu onlara. DP devrinde hizmet etmiş, yaptığı işler büyütülebilecek, köylü çocuğu olduğu ilân edilecek, aslında sırtını yabancı sermayeye, sömürü çarkına dayamış biri olmalıydı bu isim.

İşte Süleyman Demirel adı, o Kasım ayının içinde birden ortaya atıldı. Demirel, aslında adı sanı duyulmamış bir mühendisti. Bir ara, DP devrinde, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü yapmış, 27 Mayısta da MBK üyelerinin bazılarının kanatları altında, askerlik görevini ancak bitirebilmişti. Ragıp Gümüşpala bir kalp krizi sonunda ölünce, AP'ye, geleceğin iktidar partisine, bir Genel Başkan aramak gerekiyordu. Demirel'i ortaya kim ilk kez attı, orası meçhuldür. Ama rivayetler muhteliftir. Demirel'i sermaye çevrelerinin ortaya attığı bir gerçektir. O zamanların ünlü Hürriyeti, Demirel'i gökten zembille AP Genel Başkanlığına indirmekte büyük gayret göstermiştir. Ama ne hazin, kader o zaman Hürriyetin başarılı adamı Haldun Simavi'yi 12 Mart'a yakın Demirel'in karşısına çıkaracaktır. Bir bakıma, Simavilerin büyüğü, Demirel'in Başbakanlıktan çekilmesinde büyük rol oynayan o rastlantı davanın da, sahneye koyucusu olmuştur.

Demirel Türkiyede Amerikan yararlarının tem silcisi olarak seçilmiş bir adamdı ve doğrusu bu ya, 12 Marta uzanan çizgi içinde Amerikan yararlarının yılmaz bir savunucusu olarak faturaları bol bol ödemiştir.

O olaylı A.P. büyük kongresinin öyküsünü bilmeyen kalmadı. Zaten bizim konumuza da girmiyor. Sadettin Bilgiç, bir talihsizlik ya da beceriksizlik içinde postu Demirel'e teslim etti ve Tür-

kiyâde yeni bir devir açıldı. O devre bir bakma « Devri Süleyman » demek yerinde olacaktır.

İsmet Paşa bir yurt dışı gezisinden dönüşünde, AP. Genel Başkanı Demirel'in tezgâhladığı bir komplo ile karşılaştı. Koalisyonu sallanıyordu. İsmet Paşa kararını vermişti, çekilecekti.

MUKADDES İTTİFAK

KÖY çocuğu - « Çoban Sülü » AP Genel Başkanlığı koltuğuna oturur oturmaz iktidara ilk adımını atmak istedi. Hemen mukaddes bir ittifak kurdu. YTP li Alican, herhalde bu tarihi günahın azabını, vicdanında hâlâ çekiyordur.

Şubat ayının başlarında aş pişmişti. Bunun önemli nedenleri vardır. Bir kez, İsmet Paşa'nın başında bulunduğu hükümetin kapısı, sadece bağımsızlara açıktı. Yani CKMP'liler YTP liler, hatta MP liler için bir ümit ışığı yoktu. Bakanlık hülyası içinde bulunan çok parlamenterler. Demirel ise, kısa yoldan ve seçilmeden iktidar olmayı kafasına koymuştu.

Nitekim bir süre sonra İsmet Paşa Bütçe görüşmeleri sırasında kendisine verilen oyları yeterli güven kabul etmedi ve çekildi. Sonra yeni bir hükümet için hazırlıklara girişildi. Tabii İsmet Paşa'nın asla kabul etmediği bir Millî Koalisyon gerçekleşmedi ve CHP nin muhalefette kalacağı yeni bir organizasyon düşünüldü. Bu hükümeti Suat Hayri Ürgüplü kuracaktı ve bir numaralı yardımcısı da AP. Genel Başkanlığına ayağının tozu ile gelen Süleyman Demirel....

Bu Hükümetle, gerçekten yeni bir devir başlıyordu. Süleyman Demirel'in fiili Başbakan gibi hareket ettiği bu hükümet Türkiyeyi 1965 seçimlerine götürdü.

Demirel, bu geçiş döneminde önce kendini derleyip toplama hazırlığına girişti. Tecrübesiz mühendis, o sıralar o ünlü « vâ mı bunun başka çaresi » sözleri ile, basına iyi malzeme oluyordu. Ama Demirel, boş bir adam değildi ve seçildi ve seçilme nedenini iyi biliyordu.

Türkiye 1965 seçimlerine huzur içinde gitti. C.H.P., 1960'dan bu yana iktidar sayıldığı içindir ki, ihtilâlin tüm vebalı CHP'nin sırtına yükleniyordu. Sonra CHP, halka yeni bir umud verebilme olanağına da sahip değildi. İsmet Paşa, o alışılmış politikasını sürdürmekte henüz yarar görüyordu. İşte bu alışkanlığın yıkılması gerekiyordu. 1965 seçimlerine CHP, hiç değilse yeni bir sloganla gitmeliydi.

İsmet Paşayı acaba tek başına köy çocuğu Demirel mi düşürmüştü. Yoksa, ünlü Johnson mektubundan arta kalan Amerikan antipatisinin bunda rolü mü vardı? O günleri yaşayanlar bileceklerdir. Önce Milli Petrol sorunu ile, sonra « GO HOME » nidaları ile Türkiye'de bir Amerikan aleyhtarlığı alıp yürümüştü. Gerçi daha seçimlerde ne olacağı belli değildi ama, Türkiye bir şeylere gebe idi. Nitekim Demirel'in iktidara seçim yoluyla gelmesiyle, bu hava daha kızgınlaşacak ve Demirelin ellerini yakar hale gelecektir.

« ORTANIN SOLU » POLİTİKASI

ŞİMDİ o günlerin havasını bir an olsun yaşamak gereklidir. Morrison Süleyman » sözleri henüz yaygın değildi ama, aydınlar arasında Demirel'in Amerika'nın adamı olarak AP. başına getirdiği, sonra Amerika'nın desteği ile İsmet Paşa'nın saf dışı edildiği biliniyordu. Türk solu yaygın ama örgütlenmemiş bir biçimde ve de bilinçsiz bir kavgaya hazırlanıyordu.

O sıralar Tabii Senatörler grubu pek faaldiler. 27 Mayıs Millî Devrim Derneği adında kurulmuş bir dernek, Demirel'siz bir Türkiye özlemi

ECEVİT — 1965 secimlerine CHP ortanın solu sloganı ile katıldı. O zamanlar CHP Parti Meclisi Üyesi Bülent Ecevit şöyle diyordu « CHP esasen programı ve Atatürk'ün saptadığı ilkeleri bakımından ortanın solunda, demokratik solda yer alması gereken bir partidir. » 1961 sonlarında kurulan birinci İnönü Hükümetinde Çalışma Bakanı olarak Ecevit görev almıştı.

içinde çalışıyordu. Orta Doğu Teknik Üniversitesin de kapırdanmalar. Siyasal Bilgiler Fakültesinde hazırlıklar başlıyordu. Aydınlar Türkiye'yi Demire le bırakmamak istiyorlardı. Ama 1960'dan 1965'e uzanan yol üzerinde oy verecek kitlelere hiç el uzatılmamıştı ki... Sanılıyordu ki, halkla bütünleşmeden de iktidar olunabilir. Basının verdiği hava, aydınların salonlardaki sohbetleri, Türkiyedeki devrimci gücün etkinliği konusunda hayalci bilgiler getiriyordu. İşte buna en iyi teşhisi koyan gene İsmet Paşa olmuştur. İsmet Paşa kim ne derse desin kendisini yenilemesini bilen adamdır ve CHP ye bir taze kanın gerekliliğini anlamıştır. O zamanki CHP kodamanları arasında geleceğe bakış açısı geniş, ufku berrak olan insan pek azdı. Kemal Satır'lar, Kemal Beyazıt'lar, İsmail Rüştü Aksallar, doğrusu artık çağ dışı kalmışlardı. İsmet Paşa CHP nin partiler yelpazesinde bir yere oturmasının gerekli olduğunu görmüştü. Ama nereye? Hiç kimsenin dili varıp da, CHP'nin solcu bir parti olduğunu ilân edesi gelmiyordu.

Nihayet CHP nin 1965 seçimlerine Ortanın Solu sloganı ile katılmasına karar verildi. Bakınız o olayı o zamanlar CHP Parti Meclisi üyesi Bülent Ecevit nasıl anlatmaktadır:

« Ortanın Solu hareketi aslında bu adın ortaya çıkmasından önce bir akım olarak CHP de Atatürk'ün saptadığı ilkeleri bakımından Ortanın Solunda, demokratik solda yer alması gereken bir partidir. 1960 dan sonra ekonomik ve sosyal sorunların ön plâna alınması ve yeni Anayasanın getirdiği özgürlük ortamında derinliğine ve eskiden görülmeyen bir serbestlikle ele alınabilmesi, CHP'nin halkçı niteliğini Ortanın Solunda alması gereken yeri, daha güncül ve aktüel duruma getirmiştir. Belki gazeteci olarak hatırlayacaksınız sanırım. 1962 yılında CHP'nin bir toplantısında bu mücadeleyi sonuna kadar birlikte yürüttüğümüz bazı arkadaşlarla birlikte CHP nin sosyal ve ekonomik görüşleri bakımından, kendisine açık seçik tutarlı bir yön saptaması gerektiğini ileri sürmüştük. Ve bu önerimize ilk tepkileri gösteren kimselerden bazıları, sonradan CHP den ayrılanlar ara-

SÜLEYMAN DEMİREL — AP Genel Başkanı Gümüşpala ölünce AP'ye bir genel başkan aranmağa başlandı. Öncelikle bu işe Sadettin Bilgiç heves etti. Ama kısa zamanda bir isim ortaya atıldı: Süleyman Demirel. Menderes'in Su İşleri Genel Müdürü, 27 Mayıstan sonra apar topar yedek subay olarak askere alınmış ve askerliğini de bu sayede yapmıştı! İş çevrelerinin adayı olarak ortaya çıkan Demirel, kısa sürede diğer adaylara nazaran sempatik oldu ve türlü oyunlar oynanmağa başlandı.

İNÖNÜ — CHP Genel Başkanı İnönü, gelişen AP kitlesi karşısında ve Türkiye'nin değişen koşullarından ötürü kendini ve partisini yenilemek zorunluluğunu duydu. İsmet Paşa bir yurt dışı gezisinden dönüşünde, AP Genel Başkanı Demirel'in tezgâhladığı bir komplo ile karşılaştı, İsmet Paşa'yı, acaba tek başına köy çocuğu Demirel mi düşürmüştü? Acaba ünlü Johnson mektubundan artakalan Amerikan antipatisinin bunda rolü mü vardı?

sında yer aldılar. 1961 sonlarında kurulan birinci İnönü Hükümetinde Çalışma Bakanı olarak görev almıştım. İkinci ve üçüncü İnönü Hükümetinde de bu görevim sürdü. O sırada parti programımız ve yurttaşlara tahhütlerimiz doğrultusunda, Yeni Anayasa doğrultusunda ileri demokratik işçi haklarının gerçekleşmesi için çalışmak benim görevim oluyordu. CHP'nin ekonomik ve sosyal doğrultusunu içlerine sindiremeyenler hele bu doğrultunun fazla açıklığa kavuşmasını istemeyenler Çalışma Bakanı sıfatıyla işçi hakları üzerinde ciddi olarak çalışmaya başladığım günlerde, bana karşı, birlikte hareket ettiğimiz arkadaşlara karşı, kuşkularını belli etmeye başlamışlardı. Gerçi o sırada beraber olduğumuz bazı kimseler de var dır ki, onlar zaman içinde ayrıldılar. Sonra 1965 seçimlerine yakın o zamanki genel başkanımız sayın İsmet İnönü bir mülakatta CHP'nin yerinin Ortanın Solunda olduğunu belirtmişti. Bu ifade İnönü'den gelince parti yönetici kademelerindeki sosyal ve ekonomik görüşleri bakımından en tutucu bildiğimiz kimseler bile hemen bu ilkeyi bir slogan olarak benimsediler. O sırada hiç kimse yeterince bunun içeriğine inmiyordu. Hattâ şöyle bir durum olmuştu. O sırada sayın İnönü'nün bu ilkeyi ortaya atışı sırasında biz Beşiktaşta toplanan parti meclisi toplantımızda 1965 seçim bildirgemizin tartışmasını sürdürüyorduk. O bildirgedeki fikirlere benim üzerinde durduğum oldukça yumuşak ifadeli bazı ileri düşüncelere bile karşı çıkanlar olmuştu. Fakat sayın İnönü'nün ortaya attığı Ortanın Solu sloganını, ilkesini bunlar hemen benimsedikleri vakit hayretimi de belirtmiştim. Bu Ortanın Solu dolayısıyla kıyametler kopabilir siz benim çok daha yumuşak sözlerime dahi cephe alıyorsunuz dedim. Bunda bir çelişki vardı. Sonra seçimler oldu ve 1965 seçimlerinde CHP nin oyları türlü nedenlerle bir hayli düştü. O zamana kadar bu Ortanın Solu ilkesini benimsemiş görünen bazıları, CHP'yi Ortanın Solu ilkesi yıktı havasına büründüler. Ve bu ilkeyi aslında içtenlikle benimsemiş olan bazı kimseler bile bir çeşit siyasal oportünizm içinde bunun geçersiz olacağı kanısına kapıldılar. Toplumdaki gelişmeleri iyi değerlendirmediler. Cumhuriyet Halk Partisi'nin toplumsal gelişmede tutması gereken, yeri iyi kavrayamadılar. Ve bu hareketin, Ortanın Solu hareketi'nin karşısına çıktılar o sırada harekette içeriğini henüz kazanamamıştı. Özü belli değildi. »

Bülent Ecevit bu sözleri 14 Ekim 1973 seçimlerinin hemen sonrasında bana söylemiştir.

Gerçekten o sıralar « Ortanın Solu » ne niyete yeren o şekilde kokusu olan bir acaip nesne idi. O zamanki CHP'nin yöneticileri :

« Eh mademki partiyi yenilemek gerek, o halde yuvarlak bir lâfla halkı uyuturuz » diyorlardı.

Tabii bu gerçekçi olmayan, içten olmayan propaganda tutmadı. 1965 seçimlerine « Ortanın Solu » sloganı ile giren CHP'nin karşısına « Ortanın Solu, Moskova Yolu » sloganları ile çıktılar ve Ortanın solunu iyi anlamadıkları, gerçekten de inanmadıkları için CHP'liler halka anlatamadılar. Ortanın Solu, aslında bir ürkekliğin, bir çekingenliğin kurbanı oldu ve Türkiye'nin kaderini seçmen, 1965 seçimlerinde Demirel'in ellerine teslim etti.

Süleyman Demirel 1965 seçimlerinden 12 Mart olayına kadar rahat, huzur yüzü görmeden Başbakanlık yaptı. Demirel'in Başbakan olmasıyla da aydınlarda bir birleşme bir sol birikim dikkati çekti.

GELECEK YAZI
SOLDAKİ DALGALANMA

ÖZÜR

« 27 Mayıs'tan 12 Mart'a » yazı serinin her bölümü için çok ilgili, çok yaşayan tanık ile görüşüyorum. Bu arada belki hatalı bilgiler de alıyorum. Kuşkusuz bu hataların affedilenleri var, affedilmeyecek olanları var. Bu arada ben bir hata yaptım. Önder Aydınlı ile Önder Berksan'ı birbirine karıştırdım ve Önder Aydınlı'ya büyük haksızlık ettim. Bunun nedeni şudur : TRT de üç tane Önder vardır. Önder Aydınlı Önder Berksan ve Önder Ulay... Bir zuhul eseri olarak her biri kameraman olarak çalışan bu Önderleri birbirine karıştırdım. Önder Aydınlıyı okuyucuya soyadını Berksan olarak değiştirmiş olarak sundum. Hatayı düzeltir ve Önder Aydınlıdan içtenliktle özür dilerim.

K. A.

CIA Başkanı ve esirler
Amerika'nın günahı

A B D

Şecaat arzederken..

BAŞKAN Salvador Allendenin ölümünün ve Şilideki faşist yönetimin 1.ci yıldönümünde, ABD başkanı Gerald Ford dahil olmak üzere pek çok sayıda Amerikalı politikacı, birkez daha CIA'nın Amerikanın prestijine, dünya kamu oyunda getirdiği ağırlığı omuzlarında duydular. Böylece örgütü koruma durumunda kalan CIA müdürü William Colby de kaş yaparken göz çıkardı ve ABD'inin uluslararası bu sözde gizli örgütünün ne Birleşik Amerikaya ne de dünya barışına bir yarar sağlıyamadığı gibi dünyanın başına dert açtığı da bir kez daha açıklığa kavuştu.

Gerçekten seçimle iş başına gelmiş bulunan Salvador Allendenin düşürülmesinde CIA'nın oynadığı rol uzun zamandır tartışma konusu olmakla beraber, yetkililerin bu konuda böylesine korkunç bir itirafta bulunmaları yenidir ve cizmeden çok yukarıya çıkan örgüte, ağzının payı verilip yerine oturtulmadıkça ve bazı yetkilileri elinden alınmadıkça, sağlıksız bir niteliğe bürünen bu örgütün, herşeyden önce bizzat ABD çıkarlarına karşı tersine işleyen bir silaha dönüşeceği artık iyice anlaşılmıştır. Gerçekten CIA müdürü Colby Silahlı Kuvvetler gizli İstihbarat alt komitesinde, 1970 ve 1973 yılları arasında Şiliye CIA'nın Beyaz Sarayında bilgisi altında, 8 milyon dolar harcadığını, kabullenmişti. Colby'nin çok meşru bulduğu gerekçe de Salvador Allendenin iktidara gelmesini önlemek ve iktidara geldikten sonra da onu, ekonomik yönden zayıflatmaktı. Bu itiraf, herkesten önce CIA'nın bu gizli teşebbüslerinden haberdar olan o zaman ki devlet bakanı H. Kissinger'i zamanın Santiagodaki Amerikan büyük elçisi Edward M. Korry'yi ve Kissingerin Güney Amerika işlerini tedvire görevli yardımcısı Charles Meyer'i yaralamaktaydı. Colby'nin bu itirafını gerek dış İşleri bakanı H. Kissinger gerekse diğer ilgililer kuvvetle yalanlamışlar, iş bundan sonra, bir oranda uyutulmuştu. Ne varki watergate olayında büyük bir uyanıklık gösteren Amerikan kamuoyu bu kez CIA ile yakından ilgilenmeye ve şeytanı aramaya başlamıştı; İşte bu sırada Kongre de meseleye el koydu ve yeni bir skandal niteliğinde, ortaya atılan bu iddiaları incelemeye koyuldu. Demokrat parlamento üyesi Michael Harrington (Massachusetts) Colby'nin silahlı Kuvvetler istihbaratı önünde yaptığı konuşmayı açıklayan mektubunu basına verince olay tekrar günün konusu haline geldi.

İşte bundan sonradır ki ABD inin sevimli Başkanı Geral Ford, başkanlığa geldikten sonra, bilerek veya bilmeyerek, en büyük potunu kırdı ve CIA'nın Şili'deki darbeyi hazırlamakla beraber CIA'nın Şili de bu ülke yararına bazı girişimlerde bulunduğunu ABD'inin yabancı ülkelerdeki çıkarını, ABDine 'yakın hükümetleri destekleyerek sağlamasının doğal sayılması gerektiğini söyledi. İşte, iyiden iyiye karışmıştı. ABD artık, yardım elini uzattışı ülkelerde iç işlere müdahale hakkını meşru sayacak bir düzeye gelmiş, rotayı o derecede şaşırmıştı. CIA müdürü William Colby bundan sonra daha da çamura battı. Uyanık bir kamuoyu önünde, ABD'inin demokrasiden yana rejimlere destek olarak, onları ayakta tutmak için elinden geldiğince çaba harcadığını, bir kez daha, sureti haktan görünerek, açıklamadan hiç mi hiç utanmadı. Böylece CIA'nın bilinen rolü, Amerika Birleşik devletlerinde birkez daha kamuoyunu altüst ederek gerçeklilik kazandı.

Sen de mi Brütüs ?

ABD'inde bu olup bitenlerden en çok ıstırap duyan da, kuşkusuz, Cunta başkanı Augusto Pinochet idi. Darbenin yıldönümünü münasibetiyle dünya basınında çıkan yazılar faşist yönetiminin kurbanlarının 30 bine ulaştığını, ekonomik durumun giderek bozulduğunu bildirip halkın hoşnutsuzluğuna daha fazla ortam hazırlarken, bu işlerin ayrıca yabancı bir ülkenin iş birliği ile yapılmış olması bu yabancı ülke yetkililerince de, adeta itiraf edilince, darbecilerin ne duruma düşeceğini anlamak hiç te zor değildir. Çünkü dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun, en sert rejimler ve insafsız diktatörlükler ancak milliyetçilik kisvesi altında, bir süre tutunabilirler. Bu da kaybolup zulüm, yabancı şirketlerin çıkarı ile özdeşleşince, bu tür rejimleri ayakta tutmak güç olur. Nitekim yıldönümünü parlak törenlerle kutlayan Pinochet, bu milliyetçi duyguyu harekete geçirebilmek umudu ile, adil bir yönetim kuracağını fakat ülkenin birlik ve bütünlüğünü bozmamak için herşeyi göze alacağını bildirmişti. Diktatöre göre Şili demokrasiye geçiş döneminde idi ve bu dö-

nem 10 yıl da sürebilirdi, 30 yıl da.. Herşey bu birlik anlayışının yerleşmesine bağlıydı. Şili halkı belki birlik için bazı şeylere katlanabilirdi ama Colby'nin itirafları, Pinochet'ye göre pişmiş aşa soğuk su katmıştı.. Acaba ABD şimdi de Pinochet yi mi devirmeyi tasarlıyordu ? Bu sorunun cevabı herhalde kolay olmıyacaktı. Bu arada tutukevlerinin kapılarının açılması ve eski dış işleri bakanı Orlando Letelier başta, birçok mahkumlara ülkeden çıkma izninin verilmesi de artık, ortamı sevimli hale sokmaya yetmeyecek ve yer altı muhalefeti, hedefe doğru büyük bir mesafe kazanacaktı.

Bayan ALLENDE

FAKAT kimisinin felaketi kimisinin mutluluğunu yapar Şilideki darbenin birinci yıldönümü için, Avrupa'da bir geziye çıkan bedbaht bayan Allende, CIA'nın itiraflarından alabildiğine yararlanacak ve gittiği her yerde, darbecilerin, ülkeye kalplerinden değil keselerinden bağlı olduklarını, rahatça söyliyebilecekti. Viyanada bir açıkhava toplantısında, binden fazla kişiye hitap eden bayan Allende ABD ini de hiç affetmeyeceğini ve bu emperyalist ülkenin, ancak ve ancak kendi kendisine hizmet etmek istediğini ve yardım elini uzattığı ülkelerde iş birlikçilere kanca attığını Şiliden canlı örnekler vererek dile getirdi. Şinin feci sonundan sonra politika hayatına atılan bayan Allende bilindiği gibi yıldır ülke ülke dolaşmakta ve konferanslar vermektedir.

Avrupa

Kuvvet şurubu

1973 yılı Avrupa yılı olarak ilân edilmiş, hızla Avrupa birliğine doğru giden avrupa Ortak Pazar ülkeleri bu dönemde büyük dost ve büyük rakip ABD ini bile hizaya getirmişlerdi. Ne var ki Ortadoğu savaşı, bunu izleyen petrol bunalımı ve nihayet Avrupa ülkelerinin içine düştükleri siyasi krizler, ihtiyar kıtada esen bahar rüzgârını birden fırtınaya çevirmiş ve bu fırtınaya dayanamıyan Avrupa Birliği çiçekleri, beklenmedik anda savrulup gitmişlerdi. Bu arada ABD'i yeniden doları ile beraber güçlendi, Avrupa birliğini hazırlıyan liderler dünyadan göçtüler veya çekilmek zorunda kaldılar.. Yeni hükümetler yeni politikaların peşine düştüler...

Şimdi bir adam, ne yaptığı pek belli olmıyan Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı Giscard D' Estaing işte 1973 Sonbaharında savrulup giden çiçeklerden bir buket yapıp, Avrupa birliğini yeniden toparlamaya ve bu arada De Gaulle'ün büyük Fransasını yaratmaya, Avrupa liderliğini kapmaya çalışmaktadır. Eylül ayında, D'estaingin çağrısı ile yapılan dokuzlar zirvesi bilindiği gibi bu amacı taşıyordu. D' Estaing öteden beri birlik tarafları olup, Büyük Fransa hayalini, bu birliğin liderliği ile yürütmeyi planlamakta, bu noktada haleflerini aşmaktadır. Ne var ki, Ortak Pazar büyüklerinin tüm iyi niyetlerine rağmen, Avrupa Birliğini kurmak hiç te kolay olacağa benzememektedir. Herşeyden önce bunun çok uzun bir zamana, zihniyet değişikliğine ihtiyacı vardır. Çünkü ulusculuk Avrupada en küçük ülkenin bile damarlarına işlemiştir. Tüm ülkelerin tarihlerini, gelenek ve göreneklerini bir yana atıp tek bayrak, tek siyasal amaç etrafında birleşmeleri yeni doğacak kuşakların, yeni bir eğitime tabi tutulmaları ile belki birgün olanak

Fransız Cumhurbaşkanı
Herşeye gücü var mı ?

kazanacaktır ama bugün için erkendir. Nitekim 10 Ekim'de yinelenecek seçimlerde İngiltere'de İşçi Partisi iktidara gelirse, yeniden referanduma gidilecek ve Wilson, İngiliz halkından bir Avrupa ülkesi olmayı isteyip istemiyeceklerini soracaktır. Yani değil siyasi birliği İngilterenin ekonomik birliğe bile iltifat edip edemiyeceği, Ortak Pazar üyeliğini devam ettirip ettirmeyeceğini kuşkuludur.

Ne var ki D' Estaing'in bu çabalarını, ortamı hazırlamak için başlattığı ve gücü yettiğince sürdürerek liderlik pozisyonuna yükselmek istediği bilinmektedir. Şimdilik amaç, Avrupayı kuvvet ilacı ile ayakta tutmaktan kapıların birbirlerine kapanmasını önlemekten ibarettir.

Bir sergi
Gerçeklerin doğurduğu

Sergilerde

19 Eylül günü Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün önüne yığılan halk bir anda trafiği alt üst etti. Ziraat Bankası Halkla İlişkiler Müdürlüğünün açtığı « Türk Basını Kıbrıs'ta » isimli sergiye 51 Kıbrıs gazisi gelmişti.

Hastahaneden, pijamalarıyla sergiyi görmeğe gelen gazilerin gözlerinde hâlâ yaralanarak Kıbrıs'tan erken dönmenin hasreti vardı.

Gaziler, bu hasreti, Ziraat Bankası Halkla İlişkiler Müdürlüğünün düzenlediği, Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit'in açtığı, harp muhabirlerinin getirdikleri fotoğraf ve Yunan askerî eşyalarını seyrederken biraz olsun dindirebildiler.

Halkla İlişkiler Müdürlüğü gerçekten yararlı ve ilgi çekici bir sergi düzenlemişti. Yaklaşık 150 bin yurttaş sergiyi gezdi.

« Türk basını Kıbrıs'ta » sergisi ziyaretçilerinin ardı kesilmemesine rağmen daha önce 1 - 10 Ekim tarihinde İstanbul'da açılacağı için İstanbul'a nakledildi.

Bakanlıklarda

SPOR ve Gençlik Bakanlığında geçenlerde bir gazeteci ile bir bürokrat arasında, bir olay cereyan etti. Bürokrat Müsteşar Akyol'du. Birkaç gün önce Federasyonlarda « yolsuzluk olduğunu ve müfettiş gönderdiğini » söyleyen müsteşar bu kez şöyle dedi :

« — Yolsuzluk demedim, usulsüz harcama var dedim. »

İşin burasında genç bir gazeteci atıldı :

« — Yooo müsteşar bey. Yalsuzluk dediniz, bana söylediniz, ben yazdım, bundan ötürü hakkımda dava açıyorlar. »

Müsteşar bey genç gazeteciye boynunu bükerek baktı ve pek acımış göründü. Sonra :

« — Madem'ki dava açıyorlar, öyleyse kabulleneyim, yolsuzluk demiş olayım.. »

Genç gazeteci bu kez gülümseyerek Akyol'a şöyle cevap verdi :

« — Yok.. Yok.. Böyle bir fedakârlığa katlanmayın. Ama bilin ki yolsuzluk dediniz.. »

Ne diyeyim.. AP'nin bürokratları bu kişiler.. Özleri gibi sözleri de doğrudur!

Partilerde

MSP Genel Başkanı Erbakan'ın İstanbul harekâtı, pek hareketli geçmiş! Öyle anlatıyorlar. Erbakan gazeteleri tek tek dolaşmış ve bilinen uslûbuyla görüşmeler yapmış. Sağ gazetelerde iltifat görmüş. Sol gazetelerde, solun icaplarıyla karşılaşmış. Buralarda inciler döktürmüş.

Örneğin, Cumhuriyet gazetesinde Erbakan şöyle demiş :

« — Efendim, iki kuş gibi ufuklara beraberce, memleketimizin, halkımızın iyiliği, refahı için uçup gidiyorduk. Yanyana, kolkola. Sonra birden baktım ki, solumdaki atmaca bir yem görmüş gibi, yanımdan aşağıya pike yapıverdi. »

Gazetedekiler, benzetmeyi pek beğenmişler. İçlerinden birisi arkadaşına eğilerek şöyle demiş :

« — Atmacayı anladık.. Ama yanındaki kuş ne cinsti acaba? »

« — Herhalde zümrütü anka kuşu değildi azizim... »

Yönetimde

TEMEL atmalar birkaç hafta öncesine kadar MSP'li yöneticiler için pek revaçtaydı. Bunlardan bir örnek Et ve Balık Kurumu içinde cereyan etti. MSP'nin Genel Müdürü, Kurumunun altı ilde et kombinası yapmak amacıyla partisinin Genel Başkanını ve ileri gelenlerini temel atma törenlerine çağırdı. Onlar da gittiler. Kütahya öyküsü malûmdur. Erbakan orada pek hoş karşılanmadı!

Benim üzerinde duracağım başka..

Altı ilde temel atılan arsalar, kişilerin malıymış.. Yani Et ve Balık Kurumu tarafından henüz satın alınmamış. Alınacakmış! Ama istimin arkadan gelmesi önemli değilmiş, temel atmaya devam edilmeliymiş.

Gelin görün kü, Kurumda bir gerçekçi memur bu işe el koydu. İnşaat bölümü müdürü, satın alınmayan arsalara temel atılmasına karşı çıktı ve evrakı imzalamadı. Sonunda işinden alınıp, olur olmaz bir yere atandı. Temeller de atıldı...

Ehhh.. Ne yapayım.. Herkesin yönetim biçimi ve düşüncesi başka.. MSP'nin ki de bu..

Döviz

DMÇ'ler....

«— Ne bileyim anacığım, bana hep para gönderiyor, aha yine geldi. Alaman bankalarında da parası varmış; beni oralara çekerse ev açacak. Çok para alıyor anacığım, koyuyor paracıkları Alaman bankalarına... »

Hatice'nin kocası Almanya'da çalışıyordu, kazancı yerinde idi. Ahmet parasının bir bölümünü ülkesine, gönderiyor, bir bölümünü de Alman bankalarına yatırıyordu. Yurt dışındaki birçok Türk işçisi de Ahmet gibi tasarruflarının önemli bir bölümünü Alman bankalarına yatırmaktadır.

Yurt dışındaki işçilerin Türk bankalarında açacakları hesaplara ilişkin yasal düzenlemelere geçtiğimiz günlerde bir yenisi eklendi. Son kararla, yurt dışında çalışan işçilerin tasarruflarını Türk bankalarında toplamaları için yeni tedbirler alındı. 1962 yılında bu konuda ilk önemli hukuki düzenleme yapılmıştı. Türk Parasının Kıymetini koruma kanununa bağlı olarak yayınlanan Kararla Türk bankalarının dövizle açacakları hesaplar düzenlenmişti. 1962 yılında yayınlanan bu karar daha sonra işçi dövizleri nedeniyle kendisinden çok söz ettirdi. 1973 yılı basında kısaca DÇM diye anılan dövize çevrilebilir mevduat hesapları nın başından uzun bir serüven geçti.

1960 sonrasının döviz kıtlığı ortamında yürürlüğe giren DÇM hesapları uygulaması, 1972 yılında ekonomi üzerinde önemli yük haline gelmişti. DÇM yoluyla 6 milyar liralık mevduat toplanmıştı. Bu 6 milyar liralık mevduat spekülatif kullanımlar nedeniyle istikrarsızlık kaynağı olarak Merkez Bankasını zorladı.

1962 yılından 1972 yılına kadar dünya ekonomisi de büyük değişimler geçirmişti. Dolar dünya borsalarında istenmiyen para olmuştu. Avrupa dolardan kaçıyordu; artık dolarla işlem yapmak kumar haline gelmişti. Bu ortamda Türkiye kendini kumarın içinde buldu. Oyun masasına Türkiye'de bilmiyerek oturmuştu. Avrupa'dan kaçan paraların bir bölümü de Türkiye'ye sığındı. Ekonomiyle ilginenlerin bir bölümü, 1962'den kalan bir düzenleme nedeniyle Türkiye'nin önemli bir baskının altına girmesine karşı çıktılar.

Karar karar...

DÇM konusunda 1973'ün ilk aylarında ardı ardına üç karar yayınlandı. Bunlardan ilki hemen yılın başında yürürlüğe girdi. Dövize çevrilebilir mevduat işlemlerine yeni bir düzenleme getiren bu karardan 20 gün sonra dövize çevrilebilir mevduat hesaplarının bir bölümünün derhal teslimini öngören karar yayınlandı.

24 Ocak 1973 tarihli resmi Gazete'de yayınlanan kararla yurt dışında oturan şahısların açtıkları hesapların tasfiyesi için iki aylık bir süre tanındı. Bu tür hesapların tamamı 3 Nisan 1973'e kadar tasfiye edilecekti. Ancak tebliğin yayınından sonra ne olduysa oldu, karar değiştirildi ; hesapların tasfiye süresi uzatıldı.

Dış denge ve işçi dövizleri

SON yıllarda döviz rezervlerimizin oluşmasında işçi dövizleri önemli paya sahiptir. Uzun bir süredir ithalatla ihracat arasındaki açık sürekli büyümektedir. Böylece açık veren ticaret dengemiz, işçi dövizleri aracılığı ile kapatılmaktadır. İçinde bulunduğumuz yıl da bu durum devam etmiştir. Temmuz ayı sonunda toplam ithalatımızın 1 milyar 358 milyon dolar olmasına karşın, ihracatımız, 954 milyon dolarda kalmıştır. İlk yedi aydaki işçi dövizleri gelirimiz ise, 775 milyon dolardır. Böylece, 400 milyon doların üzerindeki ticaret açığımız işçi dövizleri aracılığıyle kapatılmıştır.

Döviz rezervlerimiz ise 1974 yılında dengeli bir gelişim göstermiştir. 1973 yılı sonunda 2 milyar 24 milyon dolar olan rezervlerimiz, Temmuz ayı sonunda 2 milyar 180 milyon dolara ulaşmıştır. Önümüzdeki dönemde döviz rezervlerinde büyük yükselişler beklenmemektedir.

1974 başından itibaren ithalat, ihracat değerleri ve işçi dövizleri tabloda yer almaktadır.

TABLO
İthalât İhracat ve İşçi Dövizleri - 1974
(milyon dolar)

Aylar	İthalât	İhracat	İşçi dövizleri
Ocak	213	157	122
Şubat	228	153	79
Mart	284	195	89
Nisan	320	150	61
Mayıs	324	128	108
Haziran	313	99	107
Temmuz	325	71	209
Ocak - Temmuz Toplamı	1.358	954	775

23 Mart 1973'de yürürlüğe giren üçüncü kararla, yabancılara ait dövize çevrilebilir mevduat hesaplarının tasfiye süresi kademeli olarak 1976 yılının Nisan ayına kadar uzatıldı.

Yeni düzenleme

Dövize çevrilebilir mebduat hesabının kullanımı mevduat toplanmasından ibaret değildir. Toplamın mevduat, yurt içinde kredi olarak da kullanılmaktadır. Dovize çevrilebilir mevduat hesapları krediler için de önemli bir kaynaktır. Bu kaynağın bir Tebliğ ile kesilmesi «büyük» bankalardan kredi sağlayan «büyük» girişimcilerin şikâyetlerine yol açmıştı. Konu üzerindeki tartışmalar birbiri kovaladı. Nihayet geride kalan günlerde yayınlanan yeni tebliğ ile konuya yeni bir şekil getirdi.

Son tebliğin bir yönü ile dövize çevrilebilir mevduatın işleyişi yeniden düzenlenirken, bankalara da döviz işlemleri yapma konusunda serbesti sağladı. Bir süre önce Maliye Bakanı, döviz işlemlerinde Merkez Bankasının tekelinin kaldırılacağını söylemişti. Hükümetin istifa ettiği günlerde bu söz yerine getirildi; döviz işlemlerinde on büyük bankaya serbesti verildi.

Yeni Tebliğ ile, 2 milyar liranın üzerinde mevduatı olan bankalara, 5 ila 25 milyon dolar döviz hesabı bulundurma yetkisi tanıdı Önceki uygulamada her banka eline geçen dövizi üç gün içinde Merkez Bankasına ulaştırmak zorunda idi. Şimdi ise bankaların 25 milyona kadar döviz hesabını elerinde bulundurmak yetkileri vardır.

Bankaların ellerinde döviz bulundurmaları bir yandan bankalara yarar getirmekte, öte yandan Merkez Bankasına da yarar sağlamaktadır. Merkez Bankasının elindeki döviz rezervi uzun süredir 25 milyar liranın üzerindedir. Son karara dek bankaların ellerinde döviz bulundurmaları mümkün olmadığı için, tüm döviz rezervi Merkez Bankasınca tutuluyordu. Şimdi döviz rezervlerimizin bir bölümü de 10 büyük banka arasında dağılacaktır. Böylece, Merkez Bankasının hesaplarında görülen döviz miktarı bir süre için azalabilecektir. Eğer bankalar tebliğdeki üst sınır dövizi ellerinde bulundururlarsa bankalarda 3,5 milyar liralık döviz hesabına sahip olmaları demek, bu miktardaki dövizin kağıt para miktarına olumsuz etkisinin önüne geçilmesi demektir. Son düzenlemenin döviz gelirlerine etkisi dikkate alınırsa 3,5 milyar liralık yükten kurtulmanın anlamı daha iyi anlaşılır.

Bugüne dek yurt dışında çalışan işçilerimiz yurda gönderdikleri tasarruflarına eşit tasarruflarını da çalıştıkları ülkelerde bırakmaktadırlar. Yeni düzenlemeyle bu paraların Türk bankalarında toplanması olanağı doğmuştur.

Yetki verilen on banka artık

Yurt dışındaki

Son hesaplamalara göre resmî kanallardan yurt dışına giden ve halen orada çalışan Türk işçilerinin sayısı 700 binin üzerindedir. İşçilerimiz, yıllardır yurda tasarruflarını göndermektedirler. Yurt içindeki yakınlarının ihtiyaçları için gönderdikleri paralarla işçilerimiz ülkenin döviz gelirleri içinde önemli bir yer kazanmışlardır. İşçilerin yurda gönderdikleri döviz miktarı her geçen gün artmaktadır. Artan yalnız işçilerin yurda gönderdikleri döviz miktarı değildir; biryandan da işçilerimizin yurda gönderdikleri döviz miktarının ihracat gelirlerine oranı yükselmektedir. 1967 yılında ihracat gelirlerinin yüzde 18'den az olan işçi dövizi gelirleri 1973 yılı sonu değerlerine göre yüzde ulaşmıştır.

Yurt dışına giden işçilerimiz gittikleri ülkede yurda sağladıkları kazancın çok üzerinde kazanç sağlamaktadırlar. İşçilerimizin yabancı ülkelerde aldıkları ücretler o ülkelerin işçilerine ödenen ücretin altındadır. Ancak yurdumuzda çok düşük olan işçi ücretleri nedeniyle işçilerimiz yabancı ülkelerde kazançlarını yüksek sanılmaktadırlar yurtta çok düşük gelir düzeyi olan işçilerimiz yurt dışına çıktıkları zaman, o ülkelerin tüketim kalıplarına isteseler de uyamamaktadırlar. Türkiye'de iken yaşamı için zorunlu olan geliri sağlayamayan işçiler, yurt dışında sağladıkları gelirlerden tasarruf olanağına da kavuşmaktadırlar. Ülkelerine döndüklerinde daha rahat yaşama ortamı sağlama istemi yurtta kalanlarına para gönderme zorunluğu işçilerimizin çalıştıkları ülkelerdeki tüketimini bilinçli olarak kısıtlamalarına da yol açmaktadır. İşte bu temel nedenlerle ortaya çıkan tasarrufların, kullanım biçimi günümüz ekonomisinde önemli bir yer işgal etmektedir.

İşçilerimizin tasarruf eğilimi konusunda yapılan bir araştırmaya göre, Almanya'da çalışan Türk işçileri gelirlerinin yüzde ellisini tasarrufa ayırabilmektedirler. Almanya'da çalışan işçilerimizin yurda gönderdikleri paralar ve Almanya'da sağladıkları gelir hesaplanınca ilginç sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Sözü edilen araştırmaya göre, 1970 - 1972 yılları arasında yalnız Almanya'da çalışan işçilerimizin toplam gelirleri 6 milyar 430 milyon dolar civarındadır. Eğer, işçilerimizin gelirlerinin yarısı-

yurt dışındaki işçilerimize Avrupa para piyasalarındaki faiz oranlarının yüzde 20 üzerinde faiz ödeme olanağına sahiptir. Böylece, yurt dışındaki işçilerimizin Türk bankalarını tercih etmeleri için teşvik imkânı doğmuştur.

Bankalar ellerindeki dövizleri nasıl kullanacaklardır? Bu da tebliğde düzenlenmiştir. Ellerinde döviz bulundurabilen bankalar bunlarla her türlü döviz işlemi yapma olanağına da kavuşmuşlardır. Yani, artık bankalar serbest piyasada her türlü döviz oyununa girişebileceklerdir. Böylece serbest kombiyo piyasasının doğması mümkündür. Son kararla döviz bulundurabilen bankalar, kendi aralarındaki döviz alım satım işlemlerinde döviz kurlarını serbestçe tesbit edeceklerdir. Bu olanağı bankalar İstanbul Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası aracılığı ile kullanacaklardır. Merkez Bankası da bu borsada alım satım işlemleri yaparak kurları düzenleme olanağını elinde tutmaktadır.

Bankalar, ellerinde bulundurdukları dövizlerle, döviz kredisi de açabileceklerdir. Tebliğin önemli bir özelliği, döviz kredisi uygulamasının bazı şartlarla mümkün olmasıdır.

İlk kez kredi sistemde önemli bir yönlendirme bu tebliğ ile yapılmıştır. Dövizli kredilerin yalnız yatırımlar için verilmesi tebliğ ile hükme bağlanmıştır. Ellerinde döviz bulundurabilen bankalar, özel ve kamu kuruluşlarına yalnız yatırıma ilişkin ithalatta kullanılmak üzere kredi açabileceklerdir.

Böylece tebliğ ile, selektif kredi sistemine geçilmesi konusunda önemli bir adım atılmıştır. Kredilerin seçilmiş alanlarda seçilmiş işlere verilmesiyle bankacılık sistemine yeni bir işleyiş biçimi getirmek mümkündür. Son tebliğ, döviz kredisinin yatırım amacıyla kullanılması zorunluğunu getirmiştir. Bunu izleyen karar, yatırım alanının tesbiti olmalıdır.

Yıllardır yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri paralar ithalat için kullanılmıştır. Ancak bir amaca yönelik olmayan ithalat için kullanılan işçi dövizleri, ilk kez doğrudan doğruya yatırıma yönelik kullanılmaya sevk edilmiştir.

Resmi Gazete'nin sayfaları arasında büyük yankılar uyandırmadan yayınlanan karar, gerçekte bankacılık sistemine bakış açısında yenilik getirdi. Kararın önemli yanı, şimdiye dek süregelen anlayışın dışına çıkabilmesi ve sorunlara farklı boyutlar kazandırmasıdır.

Şimdi sorun, tebliğin uygulama başarısının ne olacağıdır. Bankalara döviz işlemleri konusunda verilen serbesti istismar edilebilir, bu nedenle uygulamanın denetlenmesi önemlidir. Yeni uygulamaya girişilirken aksaklıkları giderici tedbirlerin de düşünüldüğü sanılmaktadır. Uygulamanın doğrucağı aksaklıkların anında giderilmesi tebliğin başarı şansını arttıracaktır.

işçilerimizin tasarrufları

nı tasarruf ettikleri kabul edilirse toplam tasarrufları 3 milyar 215 milyon doları bulmaktadır. Böylece üç yıllık dönemde işçilerimizin tasarrufları 3 milyar doların üzerinde hesaplanmıştır.

Üç Yılda işçilerimizin yaptıkları tasarrufların yarısının bir miktar üzerindeki kısmı, yurda gelmiş; yurda gelen tasarruflara yaklaşık bir miktar da Alman bankalarına yatırılmıştır. 1970 - 1972 döneminde yurda gönderilen paraların toplamı 1 milyar 622 milyon dolardır. Tasarrufların geri kalan bölümü olan 1 milyar 592 milyon dolar da Alman bankalarına yatmıştır.

Almanya için yapılan bu hesaplama küçük farklarla işçilerimizin çalıştığı diğer ülkeler için de geçerlidir. Hesaplamalar yurt kalkınmasına çalıştıkları ülkeden katkıda bulunan işçilerimizin çalıştıkları ülkelerdeki tasarruflarının da önemli miktarlara ulaştığını göstermektedir. Yurt dışında çalışan işçilerimizin o ülkelerde yaptıkları tasarrufları yurda gönderme ve Türkiye'de tasarruf etmesi konusunda bugüne dek önemli girişimlerde bulunulmamıştı. Son olarak Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununa dayanılarak yayınlanan tebliğ, bu konuda atılmış bir adım kabul edilebilir; ancak son tebliğ de tek başına tasarrufları yurda çekmeye yetmeyebilir. Bu alanda atılmış ilk adımın yeni girişimlerle sürekli çabalara dönüşmesi ekonomimize yarar getirecektir.

TABLO

İşçilerin yurda gönderdikleri döviz ve ihracat gelirine oranı

Yıllar	(Bin dolar) İşçi dövizi	İhracat geliri	İşçi gelirlerinin İhracat gelirine oranı (Yüzde)
1967	93.029	523.000	17.7
1968	107.318	496.000	21.6
1969	140.636	537.000	26.2
1970	273.120	588.000	46.4
1971	471.367	677.000	69.6
1972	740.155	885.000	83.6
1973	1.182.900	1.317.084	89.8

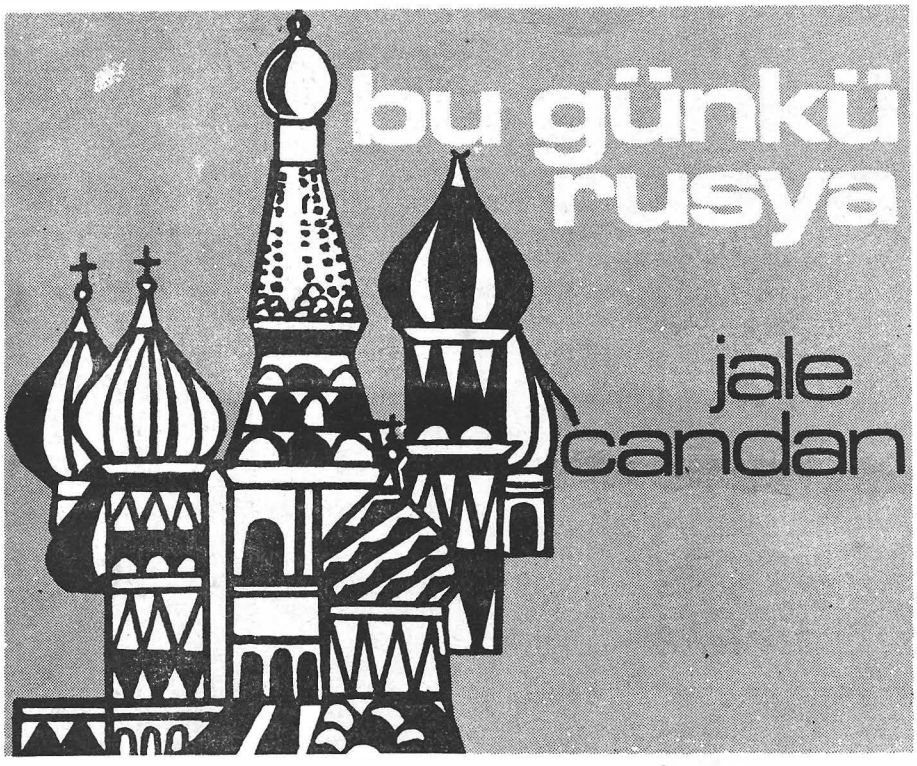

● LENİNGRAD'IN TAŞI TOPRAĞI İHTİLÂLLERLE YOĞRULMUŞTUR.

● - SMOLNİ SARAYI - İHTİLÂLİN MERKEZİDİR. LENİN İHTİLÂLİ BU BİNADAN YÖNETMİŞTİR.

● RUSYA'DA İÇ HATLARLA NEREYE GİDERSENİZ GİDİNİZ, ÜLKE DIŞINA ÇIKMAK İÇİN MOSKOVA'YA GERİ DÖNMENİZ GEREKİR.

- 20 -

Leningrada uçuyoruz

YAŞLI bir Rus kadınına, bir zamanlar, nerelisin? diye sormuşlar; Saint - Peterrsburg'da doğdum, Petrograd'da büyüdüm, Leningrad'da yaşıyorum, demiş.

Kuruluşundan bu yana üç kez isim değiştiren, Çarlık Rusya'sının tüm ihtişamını, marksist ihtilâlin dinamizmini, İkinci Dünya savaşının en acı günlerini yaşıyan Leningrada, uçarken, gerçekten merak içindeydik, Kızıl Meydan'a bakan otelimizden, sabahın çok erken saatlerinde, ayrılarak, bizi, iç hatlar için kullanılan küçük hava alanına götüren Cayka arabada, Moskova'nın uyanışını seyretme olanağını bulmuş Sovyet Rusya'ya gideli, ilkkez, kitaplarda okuduğumuz o fazla ciddi, biraz neşesiz komünist toplum görüntüsü ile karşılaşmıştık. kadını erkeği, ihtiyarı ve genci sabahın alaca karanlığında, iş başı yapmak için, sıkı sıkı giyinmiş olarak sokaklara dökülmüşlerdi ve hızlı adımlarla, etraflarına bile bakınmadan, sel gibi fabrikalara akıyorlardı. Ama ABD inde böyle değil midir? Erken yatar erken kalkarlar. Çocuklar bile sabah karanlığında okul yolunu tutmuştur. Süper devletlerde başarının temeli kitle halinde çalışmadır.

Cayka arabanın şöförü gine hiç konuşmadan bizi hava alanına bıraktı, selâmladı ve gitti. Küçük bir bekleme salonuna girdik. İnturist memurunu aradık ama henüz gelmemişti. Ya gecikti ya hiç gelmedi. Biz de bu yüzden az daha Leningrada gidemiyecektik. Çünkü diğer memurlar dil bilmediklerinden, pasaportumuzu gösterip gerekli biniş kartını alamamıştırk. Kontrolü yapan memur kadın, bizi derhal sıradan çıkardı. Uçak kalkmak üzereydi ve hala bekliyorduk. Direttik. Uçağı kaçırdığımız takdirde Leningrada gidemiyeceğimizi çünkü ertesi gün Türkiyeye dönmek zorunda olduğumuzu, bağıra çağıra anlatmaya çalıştık. Anladı mı bilmiyoruz ama hostese, birşeyler söyledikten sonra bizi salıverdi. Uçak ta kalktı.

İNSAN YAKAN BROŞÜRLER

KUCAĞIMDA, havaalanından aldığım bir sürü broşür ve en güzel kağıda, en itinalı biçimde basılmış propaganda kitapları vardı. İnsan gerçekten tuvalet kağıdının bu kadar kaba ve sert olduğu bir ülkede bedava tarafından, bu kadar bol ve zengin propaganda malzemesine şaşmadan edemiyor. Biz bekleme salonundayken, tüm masalar bunlarla dolu idi, biz çıkmadan, tekerlekli gezici masalarla yenileri geldi... Çoğu arapça, İngilizce ve Fransızca, bir bölümü de İtalyanca idi.. Bu kitaplardan bir kaç tane seçerken,

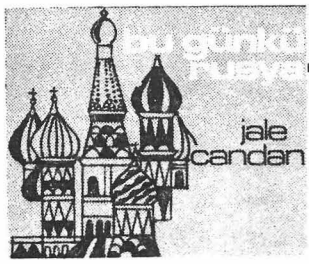

geçirdiğim bir kararsızlığı, okuyucularıma anlatmadan edemiyeceğim. Bunun sonuç bakımından. Bukünkü Rusya - seri yazımla da ilişkisi bulunduğuna inanıyorum: Biz bir 12 Mart olayı yaşadık. Tomsonlu askerler, bir ihbar üzerine olacak, bizim evi de bir gece sarmışlardı ve herşeyimiz didiklendi. Bu arama sonucu, yetkili bir Mit memuru, doktor olan eşimle beraber, eşimin Sovyet Rusya'da katıldığı Dünya Sağlık Teşkilatı seminerinden getirdiği bu tür bir broşürü de, son derecede, önemseyerek, alıp götürmüştü. Ben o gece sabaha kadar uyumadım. Eşimin birkaç gün içinde döneceğine emindim nitekim öyle oldu ama kendimi suçlu hissediyordum. Çünkü 12 Marttan sonra, çok kimse evlerinde kitap ve bu tür süç malzemesi temizliği yapmış, bunları yırtmış yakmış, çuvallara doldurarak sokaklara bırakmışlardı. Ben ise bu tavsiyelere uymayı kendime yedirememiştim. İşte cezasını da başta eşim çekiyordu.

Ertesi gün Sıkı Yönetim Kurmayı Başkanı Recayi Engin Paşaya çıktım, durumu anlatınca - Evinizde başka ülkelere ait broşür de bulunur mu diye sordu. Hemen her ülkeye ait kitap ve broşür bulunduğunu söyleyince de -Bunların hepsini birden incelemeye vermeliydiniz ama olmuş bir kere, eğer tahkikat yapılırsa, bunları da vermeyi unutmayın dedi.

Moskova havaalanında, Lenin-in kapkarmızı kaplı, kadın hakları ile ilgili konuşmalarını kapsayan kitabı alırken, birden elim geri gitmişti. Hala o acı anıların etkisi altındaydım. Kendimi yendim ve kırmızı kitapla, insan yakabilecek daha birçok resimli kitapları aldım, bekleme salonundaki Amerikalı ve Fransız turistler gibi koltuğuma sıkıştırdım. 48 saat sonra Ankara gümrüğünden geçerken memur bunları valizimin en üstünde, açıkta görecek, hiç ilgilenmiyecekti bile.. Ve ben derin bir nefes alacaktım.. Ülkem için. Demokrasi güzel şeydi.

KAHRAMAN KENT

UÇAKTAKİ turistler, özellikle Amerikalılar öylesine yüksek sesle konuşuyorlar, öylesine patırdı yapıyorlardı ki, Leningrad hakkında okumak istediklerimizi bile okuyamadık ama Leningrad hava alanında bizi güzel bir sürpriz bekliyordu.. Henüz uçaktan inmiştik ki orta boylu, kalpaklı bir genç adam bize yaklaştı ve çok güzel bir Türkçe ile - hoş geldiniz - dedikten sonra kendisini tanıttı. Adı Ravil Gilyazetdinov idi. Ama kısaca GIYASETTİN diyordu. Kazakistanlı idi. İnturist memuru olarak bize Leningradı tanıtacaktı. Mükemmel Türkçe konuşuyordu. Rahat bir nefes aldık, ve Gıyasettin yoldaşım kırmızı Jigulisine binerek, Neva nehri kıyısındaki muhteşem Leningrad otelinde ayrılan odamıza, valizimizi bırakmaya gittik Odamız nehre bakıyordu ve perdeleri açar açmaz bolşevik ihtilalinin ilk işaretini veren tarihi Orora kruvazörü ile karşılaştık. Bize öylesine yakındı. Bilindiği gibi kruvazör, toplarını çarların kışlık sarayına çevirerek ihtilâli desteklediğini, daha ilk andan, açıklamış ve ihtilâlin kaderinde böylece, büyük bir rol oynadıktan sonra, onu telsizle, dünyaya bildirmişti. Kruvazör şimdi müzedir.

Kuzey Venediği olarak tanınan ve Moskova, Kiev, Odesa ve Vologogred (Stalingred) ile beraber Kahraman Kent adını alan Leningrad gerçekten unutulmaz bir kent! Hem güzel, hem düşündürücü, hem de son derecede çekici özelliklere sahip.. Leningrad bilindiği gibi Saint - Petersburg ismiyle 1703 te Büyük Petro tarafından kurulmuştu, 1814 te Petrograd ve 1924 te Leningrad adını aldı, 1905 te, Şubat 1917 ve Ekim 1917 de 3 kanlı ihtilâl yaşadı. İkinci dünya savaşında 1941 - 1945 yılları arasında dünyanın en uzun, en ıstıraplı kuşatmasına uğrayarak büyük bir kahramanlık gösterdi. Tarihciler, bu büyük kültür ve endüstri merkezinin tam 900 gün nazi kuşatmasında kalarak 700.000 ölü verdiğini söylerler. Bu bakımdan Leningradın dünya tarihinde bir özel yeri vardır. Ve Leningradlı Sovyet vatandaşı bugün granit taşlarla döşenmiş ünlü rıhtımları gölgeli parkları dünyanın en büyük müzelerinden bir tanesi haline getirilen eski kışlık sarayı Hermitaj ve her yerde marksist ihtilâlin damgasını taşıyan taşı toprağı kadar bu kuşatma sırasında, ölülerini, kitle halinde gömdüğü PİSKAREVSKY mezarlığı ile övünmektedir. Turistin ilk uğradığı yer zaten Hermitaj müzesi ise ikincisi de, kapısında sürekli olarak, meşale yanan bu muhteşem mezarlıktır. Mihmandarımızı Gilgazetdinov, bize güzel şeyleri gösterirken bile o acı günlerin etkisinden kurtulamıyordu. Pırıl pırıl berrak bir Kuzey akşamı, Neva nehrinin kıyısında, zaman kaybetmemek için hızlı, hızlı yürüyorduk ki gine savaş anıları açıldı, mihmandarımız:

— Herşey yakılıp yıkılmış. Üç bin bina yerle bir olmuştu dedi.

Birden durduk. Sürekli bombardıman, soğuk, açlık, korku ve salgın hastalıklar buz gibi elleriyle, sanki hala, zaman zaman kenti okşuyordu. Görmüş geçirmiş olgun, saygıdeğer bir güzele benziyordu Leningrad..

GEÇMİŞ

HERMİTAJ'ın bulunduğu Saray Meydanı kentin merkezidir. Eski çarları bu muhteşem

sarayını, şimdi 3 milyon eseri kapsayan bu ünlü müzenin en ilginç bölümlerini, mihmandarımız bize, gerçekten mümkün olduğu kadar, kısa zamanda göstermeyi başardı. Zaten rekor onda imiş.. Kimi yerde, konuşuyorduk kimi yerde, istediğimiz kadar durabiliyorduk. Leonardo da Vincinin, Raphael-in, en ünlü tablolarının tadını böylece çıkarabildik.

Murilla'yı Velasquez'i, Monet ve Gaugin'i çarların, dış ülkelerden getirdikleri paha biçilmez eşyaları, sarayın ünlü mermer kolonlarını, altın ve gümüş eşya koleksiyonlarını da doyasıya seyredebildik. Hatta, Ekim ihtilâlinde kızıl askerlerin, ellerinde tüfekleri, Kerenski ile geçici hükümet üyelerini teslim aldıkları yeşil mermer salona bile gittik ve şaşırdık. Burası sarayın diğer bölümlerine oranla çok küçük ve mütevazi fakat muhafazalı bir yerdi. Daha sonra dolu dizgin tunç atlar ve gözkemli ile temsil edilen zafer takının bulunduğu meydana çıktık. Meydanın tam ortasında Rusyanın Napolyona karşı kazandığı zaferin şerefine dikilmiş 600 ton ağırlığındaki tek parçadan yapılmış ünlü Alexandre kolonunun altından geçtik. Yoldaş Gilyazetdinov biz, bu güzel şeyleri seyrederken bize tarihten bir yaprak daha çevirdi: - 1905 te çarın askerleri, halka bu meydanda ateş açmıştır dedi.. Oysa ki halkın haklı taleplerini dinleyebilirlerdi..

Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Leningradın taşı toprağı ihtilâllerle yoğrulmuştur ve her köşe başında, bunun bir izini taşır. Bunlardan bir tanesi 1917 ekim ihtilâlinde Leninin Finlandiyadan gizlice ülkeye girip halkı aldatan geçici hükümet ve Kerenskiye karşı, tren istasyonunda, kitleye hitaben, üzerine çıkarak konuştuğu zırhlı otomobillerdir. Şimdi bu, soylulara ait bir eski konağın avlusunda turistlere teşhir edilmektedir. Gine herkes tarafından bilinen bir başka turistik nokta - Smolni sarayı - ismini taşıyan yer olup ihtilâlin merkezi sayılır. Lenin ihtilâli bu binadan yöneltmiş ve ilk Sovyet hükümetini bu bina barındırmıştır. Fakat Moskovada olduğu gibi Leningrad-da da eski yeni ile sarmaş dolaştır. Nitekim Gilyasetdinov'un bize en fazla göstermek istediği şeylerden bir tanesi de Decembrist meydanında, Deli Petroya ait bir yapıt oldu. Çok iyi bir komünist olduğu, her halinden belli olan, Gilyasetdinov, bu heykel ile övünüyor ve onun dünyada bulunan atlı heykellerin en güzeli olduğunu söylüyordu.

Kişilik sarayın öteki cephesinden - Piyer ve Pol - kalesinin silhuetini seyrettiğimiz zaman, insanlığa inanmakta devam edebilmek için filozof olmak gerektiğini anladık: Deli Petro bu kaleyi kendi nezaretinde kentin temelini atarken bir savunma tedbiri olarak, yaptırmıştı. Ne acıdır ki burada, kendisine başkaldıran oğlunu sorguya çekmek zorunda kaldı ve bundan sonra da kalenin kaderi siyasi tutukluları barındırmak oldu.. Pek çok Peter ve Pavel'ler (Piyer ve Pol'ler) bu kalenin karanlık zindanlarında çürümüş veya kurşuna dizilmişlerdir.. Sağcı solcu her fikir, burada güç'le mücehhez olmadığı zaman, varlığını çok pahalıya ödemiş fakat yüksek duvarların karanlığı insanların içinde yeşeren umut ışığını hiçbir zaman yok edememiştir.

VE GELECEK

BU romantik ve dramatik güzel kenti gezip akşam büyülenmiş olarak, otelimize döndüğümüzde çok değişik bir ortama girdiğimizi hemen hissettik. Burası yalnız turistlerle değil yarınlara dönük, neşeli, mutlu Leningradlılarla dolu idi.. Tarihe gömülmeden onunla beraber yaşamasını öğrenmiş dinamik insanlar.. Müzikli muazzam restoranı tıklım tıklımdı. hemen her katında, da bar, büfe, küçük kafeterya, pastane türünde içki içecek, birşeyler yiyecek ve laflıyacak değişik yerleri vardı. Kat resepsiyonistleri her sorunuzu, severek cevaplıyorlardı. Sanki hepsi sevimli kişilerden seçilmişti. Kitap okuyarak asansörü yöneten gençkızlar da hem dil biliyorlardı, hem de gülmesini...

Gece pek çok gencin dansa geldiklerini gördük. Birkaçıyla, otelin kışlık bahçesinde havuzun ve keşilliklerin kenarında oturarak, biraz laflıyabildik. Ama konuşmamız uzun sürmüyordu. Çünkü gençler bekledikleri gelir gelmez, bir gülücükle yerlerinden kalkıveriyorlardı. Dansetmeye gelmişlerdi. Kaybedecek zamanları yoktu.

Sabah gine çok erken uyandık. Yoldaş Ravil Gilyasetdinov, bizi otelin muazzam antresinde bekliyordu. Kırmızı jiguliye bindik. Hava alanına gittik. Tekrar Moskovaya dönüyorduk. Oradan eşyalarımızı alıp Ankara'ya uçacaktık. Çünkü Sovyet Rusyada, iç hatlarda nereye giderseniz gidiniz, ülke dışına çıkmak için Moskovaya geri dönmeniz gerekir. Yani Sovyet Rusyada her yol, muhakkak Moskovaya çıkar..

GELECEK HAFTA SON YAZI :
BEĞENDİKLERİMİZ, BEĞENMEDİKLERİMİZ

Kitaplar

Memleketimden deyince

TÜRK Şiirlerinin en büyük ustası Nazım Hikmet'in ünlü destanlarından birinin adı, Memleketimden İnsan Manzaraları'dır. Nazım'ın bu destan adından esinlenen Tanju Cılızoğlu, bundan iki yıl önce yayınladıgı hikaye kitabının adını Memleketimden İnsan Hikayeleri koymuştu. Altı hikaye vardı o kitapta. Ve hikâyelerde gerçekten, memleketimizden insanların manzaraları çiziliyordu o hikayelerde, Örneğin bir Keramettin Bey hikayesi vardı ki pek ilginçti. Üç hatta dört tipli bir hikaye. Bir Eşraftan Keramettin Bey, bir kapatması İstanbul yosması Mehveş Hanım, bir okul Müdürü bir de dizgin tutmaz, gem almaz öğretmen Kemal... Günün birinde kasabadan sürülüveren, komünistliğine hüküm veriliveren öğretmen Kemal...

Memleketimden İnsan Hikayeleri'ndeki öteki hikayeler de Hırsız, Mehdi, Bekçi İsmail, Engerekler, Bir ölü sekiz gül iki hırsız adlarını taşıyordu ve her hikayede gerçekten ilginç insan tipleri anlatılmıştı. Yazarın 1968'de yayınladığı Hoşt Amerika adlı hikaye kitabından bu yana büyük bir gelişme gösterdiği belli oluyordu. Bu yıl ise Tanju Cılızoğlu'nun yeni bir kitabı çıktı: Balyoz...

Balyoz, romana yönelmiş bir büyük hikaye yahut yazarın kendi adlandırışı ile bir uzun hikayedir. 222 sayfalık bu hikayesinde Cılızoğlu, İstanbulun bir zamanlarının ünlü Emniyet Genel Müdürlüğü olan Sansaryan Hanının hücrelerinde geçirdigi otuz günü anlatıyor. Ölümle kalım arasında yaşanmış otuz unutulmaz günü...

Gözaltında, tutukevlerinde yazılmış şiirlerle başlayan kitapta, hikaye'den, ama yaşanmış, sentezine varılmış bir yaşımın hikayesinden önce yazdığı önsözde, Tanju Cılızoğlu şöyle diyor. :

« Ve toplumun 12 Mart sonrası işkenceleri üstüne ayağa kalktığı günlerde, basında işkencecilerin sul tası, işkenceyi su yüzüne çıkarmak dolabıyla işkenceleri savunuyor. Yazmak gerek. Faşizmin falakasını duvara asıp kalemine - kalemlerine sığındıgı bir dönemde. »

Balyoz'da anlatılanlar mı ne ? Önce, yazarın yaşadıkları, sonra görüp duydukları ve bunların üç yıllık birikimi ile yapılmış sentez ve bir de bu sentez içinde, yapmacık bir ayrı hikâye gibi gelişen Ercan ve Süheyla adlı kardeşlerle, nineleri nin ve analarının öyküsü...

Balyoz, 12 Mart sonrası yazılmış, o günleri, o günlerin faşizan uygulamalarını dile getiren, edebiyatımıza sokan Çetin Altan'ın Büyük Gözaltı'sı, Erdal Öz'ün Kanayan ve Yaralısın'ı, Tarık Dursun'un Gün Döndü'sü'nü anımsatan, belgelesel olmaya yönelmiş bir kitap olarak dikkati çekiyor.

(Balyoz/Tanju Cılızoğlu'nun Uzun hikayesi/1974 İstanbul 222 sayfa 15 lira/Tel yayınları)

Kerrat yerine çarpım..

VURAL Önsel, Almanya'da çalışan bir işçi. Çarpım Cetveli adını verdiği birle birin çarpılınca üç, iki kere ikinin beş ettigini, birden bir çıkarılırsa yedi kala cagını rakamlarla gösteren kitap kapından da anlaşılacağı gibi ekzantirik bir tip.

Kitabının arka kapağında yaşam öyküsünü şöyle anlatıyor :

« Biyografiniz : Biyografi mi bıraktılar arkadaşım. Agrı'da doğdum, bozuk düzen dünyamı zindan etti. Doğduğuma doğacağıma pişman oldum. Hapishaneden, tımarhaneden başka birşey görmedim, yaşamadım ki.

Faşistler hayatımı tımarhaneye çevirdi, kapitalizm de zindana.

İşte biyografim. Onun için de faşizm de emperyalizm de halkımızın ve halkların baş düşmanıdır... »

(BASIN A — 20167)

Kitabın arka kapağındaki bu tema 150 sayfalık kitap boyunca, ya zılmış da yazılmış. Kitabı sabırla baştan sona okumak olanağı pek yok. İnsan bir yerde, eh bu kadar zırva yeter artık diyor, zira kendini illa da yazar sanan Vural Önsel, aklına ve kaleminin ucuna ne gelirse kağıda dökmüş ve bunları yarı hikaye, yarı makale, yarı roman, yarı bilmem ne sıralamış gitmiş.

Kitabın dış kapağında Çarpım Cetveli olan ad, iç kapakta Kerrat Cetveli'dir dersek, « ön söz ve son söz » diye başlayan yazıda, bir takım kişilerin Vedat Önsel'e yazılarını illâ da kitap olarak derle diye ısrarda bulunduklarını yazdığını belirtirsek, böylesine bir kitaba, otuz lira verip de almak talihsizliğine uğrayacaklara yeterince bir uyarıda bulunmuş oluruz sanırız.

(Çarpım Cetveli/Vural Önselin yazıları/1974, Ankara, 250 sayfa 30 lira)

Toplum ve demokrasi

TOPLUM ve Demokrasi, adıyla ve kitabının dış görünüşü ile hiç mi hiç akla gelmeyecek bir biçimde, 64 sayfalık büyük boy bir şiir kitabı. Yazarı Mustafa Akal, amatör bir şair. 1929 yılında Samsun'un Kavak ilçesinde doğmuş, Çalışma Bakanlığında iş müfettişliği yapıyormuş. Sanatın büyük kollarıyla ilgilenirmiş ve küçük yaşlardan beri şiir yazarmış.

Mustafa Akal'ın şiirleri, daha çok manzume niteliğinde. Bir örnek olmak üzere Sesleniş adlı şiirden bir bölümü aktaralım :

« Gün ağarırken/İş aramaya gi derken/Trafik kazasında/Ölen delikanlının derdi benim derdimdir/İş emniyeti olmayan/Fabrikada kolunu kaptıran/İşçinin derdi benim derdimdir/Gıdasızlıktan/Vaktinden ev vel kocamış/İnsanların derdi benim derdimdir.... »

Manzume böylece uzayıp gidiyor. Salt bu değil, kitaptaki tüm manzumeler de böyle. Dolayısıyla, Toplum ve Demokrasi adlı kitap, okuyucuya iyi bir şiir kitabıdır diye salık verilecek türden birşey değil.

(Toplum ve demokrasi/Mustafa Açal'ın şiirleri/Samsun 1974/64 sayfa 10 lira)

Notlar

X ..... Hikayeci Adnan Özyalçıner, çağrılı olarak gittiği Moskova'dan ilginç izlenimlerle döndü

X ..... Bir ara Erim Hükümetlerinde Kültür Bakanlığı yapan Talat Sait Halman, yaz tatili için geldiği Türkiye'den tekrar Amerika'ya döndü.

X ..... Fazıl Hüsnü Dağlarca, Yugoslav'ların ünlü Altın Çelenk ödülünü aldıktan sonra, Türkiye radyolarına Struga Şiir Festivali ile ilgili anılarını yansıtan bir program hazırladı, aynı gün öğleden sonra da televizyon için aynı program yenilendi. Şair için Yugoslav Televizyonu da bir program yayınladı.

X ..... Yugoslavların ünü memleketinin sınırlarını aşmış şairi Vasco Popa, Türkiyeye geldi ve Türk şairleriyle tanıştı.

X ..... Profesör Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, emekli olduktan sonra kitap yayınına hız verdi. Profesörün önümüzdeki mevsim üç yeni kitabı birden yayınlanacak.

X ..... Sekiz ciltlik Kutsal İsyan'dan sonra, aynı hacimde yeni bir tarih araştırması - roman olarak Kutsal Barış'ı yazmaya başlamış olan Hasan İzzettin Dinamo, bu yeni nehir romanının altıncı cildini de bitirerek bir gazetede tefrika ettirmeye başladı.

X ..... Şair Tahsin Saraç, Türk Dili Dergisi Yazı kurulundan istifa etti. Saraç, yazı kurulunda huzur içinde çalışılamadığı gerekçesinden başka açıklama yapmıyor.

X ..... Arkın Çocuk Edebiyatı yarışması ödülleri, Osman Saffet Arolat, Gülten Dayıoğlu, Ali Özgentürk, Işıl Özgentürk ve Abbas Cılga tarafından kazanıldı. Ödüller yazarlara Divan Otelinde yapılan bir törende Şair Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Enver Naci Gökşen tarafından verildi.

X ..... Hikâye ve Roman Yazarı Tarık Durdun K. 12 Mart sonrasını ve öncesini işleyen dörlü bir roman dizisinin ilk kitabı olarak Gün Döndü'yü yazıp yayınlamıştı. Meğer ki bu dizinin ikinci kitabı imiş, şimdi istimin arkadan gelmesi gibi Tarık Dursun, dizinin birinci kitabını yazıyor, adı Zabıtname. Emniyet sarayında bir sendikacının ölümü anlatılıyor.

X ..... Geride kalan hafta içinde (26 Eylül) Türk Dil Kurumunda yapılan bir törenle Dil Bayramı kutlandı. Atatürk'ün Birinci Türk Dil Kurultayını topladığı günün 42 yıldönümü dolayısıyla yapılan bayramda, dil kurumu ödülleri de dağıtıldı.

İLGİNÇ KİTAPLAR

X ..... Hürriyet Yolu/Howard Fast - Şemsa İlkin/Oda Y.

X ..... Balyoz/Tanju Cılızoğlu/Uzun Hikaye/Tel Y.

X ..... Yunan Cuntası ve C.I.A./Steyhen Rousseas - Devrim Ulucan/Devrim Y./İnceleme

X ..... Toplum ve Demokrasi/Mustafa Akal/Özel yayın

X ..... Darağacından notlar/Julius Fuçik - Şemsa İlkin/Anı Oda Y.

X ..... İnsan Nasıl İnsan oldu ?/İki Sovyet bilim işçisi/İnceleme/Hür Y.

görüşünüz kuvvetlimi?

TÜRKİYE HALK BANKASI,
küçük esnaf ve sanatkarlara hizmetlerinden dolayı,
toplum kalkınmasına olan katkısından
duyduğu kıvanca,
sizleride ortak ediyor.

TÜRKİYE HALK BANKASI
halkın bankasıdır

(7 Gün 432 Basın A — 20090)

Size Deliyunus'ta
bir parsel arsa veya
modern bir şale teklif ediyoruz...

Bugün alın. Yarın pahalanacak.

Dört başı mamur bir yer alacaksınız...

Deliyunus Rekreasyon Beldesinin, yalnızca, yerleşme için en ideal olan kısımları parsellenmiş bulunmaktadır. Parselasyon, modern öbek sistemine göre yapılmıştır. Yol, su, elektrik gibi altyapı yatırımları ile parselasyon, organik bir bağlantı içinde planlandığından, parsellerin tümü birbirine eşit değerdedir.

Hayalinizdeki modern şaleye kavuşacaksınız...

Parseller üzerine yapılacak evler, modern bir şale (chalet, dağevi) ya da villa biçiminde düşünülmüştür:
Ahşap ya da kâgir. Tek katlı ya da dupleks. Geniş yaşama salonlu, şömineli, verandalı, çatı katlı...

Şaleleri, kendiniz —Deliyunus İmar Yönetmeliğine uygun olarak— dilediğiniz firmaya yaptırabileceğiniz gibi, HAYFAVİLER A.Ş.'nin uygun şartlarından yararlanarak da inşa ettirebilirsiniz.

Ayrıca, örnek olarak kurulmakta olan "100 EVLER"den birini, arsasıyla birlikte satın alabilirsiniz.

Sizin için 5 değişik şale projesi hazırlanmıştır:
A tipi (125 m²), B tipi (112 m²),
C tipi (107 m²), D tipi (60 m²),
E tipi (38 m²). Seçme özgürlüğü sizindir!

Deliyunus'ta yalnızca 1500 parsel ayrılmıştır!

Deliyunus'un 6 milyon m²'lik toplam alanında, yalnızca 1500 parsel ayrılmıştır. Yerleşme alanlarının bu kadar sınırlı tutulmasındaki amaç, Deliyunus'un tam bir rekreasyon beldesi olarak kalmasını sağlamaktır. 1500 parselin satışı tamamlandığında, yeni parsel kesinlikle açılmayacağı için, Deliyunus'ta bir tek parsel bile satın alma imkânı kalmayacaktır.

Hiç peşinsiz... 30 ay vadeyle!

Sizin için ayırdığımız toplam 1500 parsel arsa, kefilsiz, hiç peşinsiz ve tam 30 ay vadeyle satılmaktadır. Şaleler ve villalar da yine 30 ay vadeyle ve 24 ayda teslim edilmek üzere tarafımızdan da inşa edilecektir. (Peşin almak isteyenlere, yıllık %18 peşin iskontosu uygulanmaktadır.) Tapular, taksitler bitene kadar ipotekli olmak şartıyla verilmektedir.

Parsellerin metrekaresi şimdi 250 liradır!

Hepsi eşit değerde olan bu 1500 parsel arsa için, özel bir satış sistemi uygulamaktayız:

—16 eylül 1974'ten itibaren satışa sunulan ilk 400 parsel, metrekaresi 250 liradan verilmektedir.

—İkinci aşamada satışa sunulacak 300 parselin metrekare fiyatı 350 liradır.

—Geri kalan parseller, metrekaresi 350 liradan daha yukarı bir fiyatla satılacaktır.

Tedbirli bir yatırım!

Paranızı, faiz ya da temettü getiren, ya da değeri artan herhangi bir alana yatırmakta özgürsünüz. Ama, bizim çok ilginç bir teklifimiz var: Deliyunus Rekreasyon Beldesinde, dört başı mamur bir arsa, ya da dilerseniz, arsasıyla birlikte modern bir şale! İkisi de hiç peşinsiz 30 ay taksitle. Deliyunus'taki toprağın değeri, şu sırada, yılda yaklaşık %120 artmaktadır.

Size büyük imkânlar yaratacak verimli, sağlam ve tedbirli bir yatırım yapmak, şimdi sizin elinizdedir. Paranızı herhangi bir alana yatırmadan önce, iyice düşününüz. Hem kendiniz hem aileniz, hem bugününüz hem yarınınız için, yerinde bir karar veriniz. Ve, bugünün işini yarına bırakmayınız...

Satış ve daha geniş bilgi için HAYFAVİLER A.Ş.'ne başvurabilirsiniz.

- *Deliyunus'la ilgili proje, belge, fotoğraf, illüstrasyon, maket, vs'yi görüp incelemek isteyenler, Deliyunus Danışma ve Satış Bürosunda açılan "Deliyunus Sergisi"ni gezebilirler.*
- *Broşür isteyenler, antetli mektuplarıyla, aşağıdaki adrese yazabilirler.*
- *Deliyunus Rekreasyon Beldesini gezmek isteyenler için, özel otobüs servisi mevcuttur.*

HAYFAVİLER A.Ş.
Deliyunus Danışma ve Satış Bürosu
Halaskârgazi Cad., Yapı Han, 360/5
Şişli - İstanbul
Tel: 48 12 94 - 47 65 04

DELİYUNUS
"5 mevsimlik rekreasyon beldesi"